Courses of Study

Bachelor

First Year

Faculty of Humanities & Social Sciences

2048/1991

Curriculum Development Centre
Tribhuvan University, Kirtipur
Kathmandu, Nepal

First Published 1991

Copyright : CDC
Ist Edition Copies

Price :

Printed by :
Tribhuvan University Press, Kirtipur,
Kathmandu, NEPAL

CONTENTS

Subject	Full Marks	Page
Compulsory Nepali	100	1
Alternative English	100	21
Compulsory English	100	22
Optional Subjects		
English	100	25
Geography	100	29
Economics	100	33
Political Science	100	37
Population Education	100	39
History	100	41
Nepalese History, Culture and Archaeology	100	44

Mass Communication	100	48
Sociology / Anthropology	100	49
Philosophy	100	52
Home Science	100	56
Social Service	100	66
Psychology	150	69
Nepali	100	77
Hindi	100	83
Urdu	100	86
Maithili	100	88
Newari	100	92
Sangit (Only for Fine Arts	100	96
Painting and Sculpture		105
Dance	100	111
Mathematics	100	114
Statistics	150	119
Samskrit	100	126
Sangeet (Gayan & Badan)	100	130

अनिवार्य नेपाली

१. पाठ्यांशका उद्देश्य

(१) तहगत उद्देश्य

स्नातक तहको अनिवार्य नेपाली पाठ्यक्रमको तहगत उद्देश्य निम्नलिखित अनुसारका भाषिक विशेष दक्षता र सीप भएको मध्यम स्तरीय जनशक्तिको उत्पादन गर्नु हुनेछ ।

(क) श्री ५ को सरकारका विभिन्न कार्यालय, संस्थान र व्यावसायिक संस्थानहरूमा राजपत्राङ्कित वा सोसरहका सेवामा काम गर्दा उच्च स्तरको नेपाली भाषामा विशेष शुद्धताका साथै वाग्व्यवहार, बोध र लेखापढी सक्षम रूपमा गर्न सक्ने,

(ख) पत्रकारिता र छापाखानाका क्षेत्रमा काम गर्दा नेपाली भाषाको विशुद्ध र स्तरीय रूपको प्रयोग गर्न सक्ने,

(ग) माध्यमिक तहमा शिक्षकका रूपमा काम गर्दा आफ्नो विषयलाई नेपाली भाषाका माध्यमबाट सक्षम रूपमा पढाउन सक्ने ।

(२) विषयगत उद्देश्य

उपर्युक्त तहगत लक्ष्यप्राप्तिका सन्दर्भमा यस पाठ्यक्रमअन्तर्गत पाठ्यांशहरूका विषय वस्तुका अध्ययनबाट विद्यार्थीहरूले निम्नलिखित विशेष भाषिक सीप र दक्षता प्राप्त गर्ने छन्:

(क) नेपाली भाषाका भाषिक संरचनाअन्तर्गतका सूक्ष्म तथा नेपाली शब्दभण्डारको वैशिष्ट्यको ज्ञान र प्रयोग गर्न व्यापक अभ्यासद्वारा आफूले सुनेका, देखेका, पढेका, सोचेका र अनुभव गरेका कुरा उच्च स्तरीय कथ्य र लेख्य नेपाली भाषाका माध्यमबाट शुद्ध र सशक्त रूपमा व्यक्त गर्ने ।

(ख) उच्चस्तरीय ज्ञान-विज्ञान र व्यवहारका विभिन्न क्षेत्रमा प्रयुक्त नेपाली भाषाका विशेष भाषिक संरचना शब्दावली र शब्दार्थको ज्ञान

र प्रयोग गर्न विशेष अभ्यासद्वारा यी विभिन्न फाँटमा राष्ट्रभाषा नेपालीका माध्यमबाट व्यक्त गरिएका उच्च स्तरीय विचार र अनुभूति तथा तिनका शैलीगत वैशिष्ट्यलाई राम्ररी आत्मसात् गरी सो बोधलाई शुद्धसँग विषयका प्रकृति र प्रयोजन अनुसार विभिन्न शैलीमा स्तरीय र सशक्त नेपाली भाषाका माध्यमबाट प्रौढताका साथ व्यक्त गर्न ।

२. <u>पाठ्यक्रमको रूपरेखा</u>

स्नातकोपाधि तहका प्रथम खण्ड (वर्ष) मा यस पाठ्यक्रम अन्तर्गत जम्मा १०० पूर्णाङ्कका पत्रमा निम्नलिखित दुई पाठ्यांशहरू रहनेछन् -

	अंक	वार्षिक प्रतिहप्ता पाठघण्टा	वार्षिक जम्मा कक्षाघण्टा
नेपाली व्याकरणको विस्तृत अध्ययन	५०	२.५	७५
नेपाली बोध र अभिव्यक्तिको विस्तृत अध्ययन	५०	२.५	७५
जम्मा	१००	५	१५०

३. <u>पाठ्यांश विवरण</u>

नेपाली व्याकरणको विस्तृत अध्ययन ५० २.५ ७५

(१) पाठ्यांश परिचय - नेपाली भाषाका भाषिक संरचना र शब्दभण्डारको सूक्ष्म र विश्लेषणात्मक ज्ञानका साथै तिनका विभिन्न पक्षको विशेष अभ्यासका निम्ति नेपाली व्याकरणको गहन अध्ययन ।

(२) पाठ्यांशको उद्देश्य - यस पाठ्यांशको अध्ययनबाट भाषिक सैद्धान्तिक ज्ञान र अभ्यासका आधारमा विद्यार्थीहरू निम्नलिखित भाषिक सीप प्राप्त गर्न समर्थ हुनेछन् -

(क) नेपाली पदविचारका साथै शब्दनिर्माण प्रक्रियाका विभिन्न पक्षका सूक्ष्म विश्लेषणात्मक अध्ययनका

साथै शब्दकोशको प्रयोगसमेतका आधारमा विशिष्ट प्राविधिक शब्द तथा विशेष शब्दको अर्थबोध तथा उपयुक्त वाक्यमा तिनको प्रयोग गर्ने,

(ख) नेपाली भाषाका भाषिक संरचनाको विश्लेषणात्मक अध्ययनद्वारा वाक्यनिर्माण र वाक्यान्तरण प्रक्रियाको सूक्ष्मज्ञान तथा विशेष प्रयोग गर्ने ,

(ग) तत्सम शब्दका वर्णविन्यास-विधिको ज्ञान साथै प्रयोग गर्ने ,

(घ) उपर्युक्त विभिन्न आधारमा शुद्ध र सशक्त रूपमा स्तरीय लेख्य नेपाली भाषाको प्रयोग गर्ने ।

३. एकाइ विभाजन

एकाइ क : पदविचार, शब्दनिर्माण प्रक्रिया र शब्दभण्डार	२०	१	३०
एकाइ ख : वाक्यतत्त्व	२०	१	३०
एकाइ ग : शब्दकोशको प्रयोग र तत्सम शब्दको वर्णविन्यास	१०	.५	१५
	५०	२.५	७५

४. पाठ्य विषयवस्तु विवरण

एकाइ क : पदविचार र शब्दनिर्माण-प्रक्रिया र शब्द-भण्डार

शीर्षक (१) पदविचारसम्बन्धी आधारभूत कुराहरूको ज्ञान र प्रयोग गर्ने अभ्यास

(अ) पदहरूको वर्गीकरण

(आ) संज्ञा र सर्वनामका प्रकार र तिनका कार्य

(इ) विशेषणका प्रकार र कार्य

(ई) क्रियाका प्रकार (काल र पक्ष) तथा भाव (अर्थ)

(उ) अव्ययका प्रकार र तिनका कार्य

शीर्षक (२) शब्दनिर्माण-प्रक्रिया

(अ) उपसर्गद्वारा शब्दनिर्माण

निम्नलिखित तत्सम, उपसर्ग र तिनका योगले बनेका शब्द र शब्दार्थको विस्तृत ज्ञान र अभ्यास- अति, अधि, अनु, अप, अभि, अव, आ, उत्, उप, दुर्, दुस् नि, निर्, निस्, परा, परि, प्र, प्रति, वि, सम्, सु ।

(आ) कृदन्तद्वारा शब्दनिर्माण

निम्नलिखित नेपाली र तत्सम कृत प्रत्यय र यिनका योगले बनेका शब्द र शब्दार्थको विस्तृत ज्ञान र अभ्यास -

(क) अत, अन, अन्ता, अन्ते, आ, आउ, आन, आर, एस, औना, ती आदि ।

(ख) अ, अकाइका, अणा।अन, अणीया।अनीय, इत, ई, उक, तान, तव्य, ति, य ।

इ) तद्धितद्वारा शब्दनिर्माण-

निम्नलिखित नेपाली र तत्सम तद्धित प्रत्यय तथा तिनका योगले बनेका शब्द र शब्दार्थबारे विस्तृत ज्ञान र अभ्यास -

(क) अडी, अरी, आइली, आडी, आत, आली, आरी, आरों, आरू, इया, इयां, इयार, एटो, एरी, एल, एली, औटो, औरा, औरो, औले, ची, दार, यौली, स्नो,

(ख) इक, इका, इम, इमा, इय, ई, ईण, (कृ-करण, भू-भवन) ईय, क, तम, तर, म, मान्, य, वान्, वी आदि ।

(ई) समास र सामासिक सन्धिद्वारा शब्दनिर्माण -

(क) नेपाली सामान्य शब्द र तत्सम शब्दका अव्ययीभाव, तत्पुरूष, कर्मधारय, द्विगु, द्वन्द्व र बहुव्रीहि तथा अलुक, (विभक्ति वा संयोजक लोप नहुने) समासको विस्तृत ज्ञान र अभ्यास ।

(ख) समास भएका तत्सम शब्दमा हुने सन्धिसम्बन्धी मूल नियमहरू - गुण, वृद्धि, सवर्ण, दीर्घ, हल् (स्पर्श वर्ण) र विसर्गको ओकारसम्बन्धी ।

(उ) नाम धातुद्वारा शब्दनिर्माण

संज्ञा, विशेषण, अव्यय र अनुकरणात्मक शब्दबाट बनेका धातुसमिलित क्रिया ।

(ऊ) नेपाली द्वित्व प्रक्रियाको ज्ञान र अभ्यास

जस्तै : संज्ञाबाट-छोरा - छोरी , घरैघर ।

सर्वनामबाट - जोजो, कोको । विशेषणबाट-रातैरात, कालैकाला।

क्रियाबाट - जान्छु-जान्छु। अव्ययबाट - पछिपछि, परपर । अनुकरणात्मक शब्दबाट - सरसर, सराकसुरूक, स्वाँस्वाँ आदि ।

शीर्षक (३)

अ) अनुकरणात्मक शब्द

नेपाली भाषाका निम्नलिखित अनुकरणात्मक शब्दको ज्ञान र अभ्यास -

(क) अरिमट्ठ, कटक्क, कुक्रुक्क, क्याक्क, कुप्लुक्क घ्वार्र, डिनसिक्क, ड्याच्च, चिम्म, च्याट्ट, छक्क, जुरुक्क, ठिङ्ग्रिङ्ग, डम्म, थप्प, थ्याच्च, निस्पट्ट, पुलुक्क, प्याच्च, फतक्क, फर्र, फ्यास्स, बङ्ग, भुक्क, मसक्क, रन्न, लट्ठ, लमक्क, सनक्क, सपक्क, सुईंय्य, स्वाईंय्य, स्वात्त, हिरिक्क, ह्वाल्ल ।

(ख) अल्याङम्मल्याङ, कपाकप, कलकल, किरिङमिरिङ, कुरूपकुरूप, खलखली, खसखस, गनगन, गुजुमुज्ज, घटघटी, चिरबिर,छङ्छङ, छमछम, झकमक्क, झटपट, झमझम, झलझली, झिसमिसे, टस्याक्कटुसुक्क, टहटह, टुकटुक, टुलुटुलु, ठाकठुक, ढसमस्स, तनतनी, दनदन्ती, फनफन, मुसुमुसु, लस्याङफस्याङ, लुसुलुसु, सरासर, सल्यामसुर्लुम, सलबल, सलसली, सुँक्कसुँक्क, सुरूसुरू, हर्हर, हस्याङफस्याङ, हाटहुट, ह्वारह्वार।

आ) विशिष्ट प्राविधिक शब्दावली र शब्दार्थको ज्ञान र अभ्यास -

(क) मानविकी र सामाजिक शास्त्र क्षेत्रका -

अधिमूल्यन, अनुमोदन, अनुसूची, अभिलेख, आवासीय, कार्यविधि, ध्वनि, निरस्त्रीकरण, परिशिष्ट, प्रतीक, प्रस्तर, भाषिक, भूप्रकृति, भूराजनीति, मुद्रास्फीति, रागिनी, रेखाचित्र, विशिष्ट, विस्थापित, वृत्तचित्र, शाक्त, शिविर, शीतयुद्ध, स्मारिका, सन्दर्भ, सहभागिता ।

(ख) कानून क्षेत्रका -

अधिकारपृच्छा, अधिवक्ता, अध्यादेश, अभिवक्ता आज्ञप्ति, उत्प्रेषण, तहकिकात, परमादेश, पुनरावलोकन, रहजनी, विधेयक, समाव्हान ।

(ग) व्यवस्थापन र जनप्रशासन क्षेत्रका -

अन्तःशुल्क आपूर्ति, कार्यवाहक तदर्थ, धनादेश,

निगम, निलम्बन, निवृत्तिभरण, निक्षेप, पदेन, पदोन्नति, परमाधिपति, परिवहन, प्रविष्टि, पारपत्र, पारवहन, विनियोजन, संयोजक, ज्ञापन ।

(घ) विज्ञान र प्रविधि क्षेत्रका -
ऋणात्मक कण, चालक शक्ति, जीवावशेष, निर्जीवीकरण, विकिरण, सापेक्षिक आर्द्रता, संवाहन, क्षेप्यास्त्र ।

(ङ) कृषि, वन, चिकित्सा र इन्जिनियरिङ क्षेत्रका -
अन्तरङ्ग, उपकरण, ऐलानी, कार्यशाला, खण्ड-वृष्टि, खण्डाश्मित, गणक, छत्र, जिरायत, तालिका, निदान, परागण, प्रजाति, प्रतिरोपण, प्रशोधन, बहिरङ्ग, भूक्षरण, रक्तचाप, शल्यचिकित्सा, सर्वेक्षण, सारिणीकरण, स्थपति, क्षेत्रीय, पुस्तिका ।

(च) शिक्षा क्षेत्रका -
अभिप्रेरणा, अभिवृत्ति, अभिक्षमता, दीक्षान्त, परियोजना, परीक्षा, प्रत्यक्षीकरण, मध्यावधि, व्यक्तिवृत्त, सरलीकरण, समायोजन, संपरीक्षण, सामान्यीकरण, सावधिक, सुपरिवेक्षण ।

एकाइ ख : वाक्यतत्त्व

शीर्षक (१) वाक्यनिर्माण प्रक्रिया

वाक्यसबन्धी निम्नलिखित विषयको ज्ञान र प्रयोग गर्ने अभ्यास -

(अ) वाक्यका उद्देश्य र विधेय तथा तिनको विस्तार ।

(आ) संगति (मेल) र शासन (विभक्ति नियम तथा सरल र तिर्यक् कारकसमेत)

(क) वाक्यमा आएका कारक विभक्तिहरू (ले, लाई आदि) र यिनका सरल तथा तिर्यक् रूपको ज्ञान र प्रयोग गर्ने अभ्यास ।
उदाहरणार्थ :- सेतो घोडा, सेता घोडाले, भएकाले, जानाले, खानासाथ, यस कुराले आदि ।

(ख) वाक्यका पदहरूको लिंग, वचन र पुरूषमा मेल सम्बन्धी ज्ञान र अभ्यास ।

(इ) वाक्यमा पदक्रम

(ई) पदावली (वाक्यांश) र उपवाक्य (खण्डवाक्य) ।

(उ) वाक्यका प्रकार (सरल, संयुक्त, मिश्र र मिलित वाक्यहरू)

शीर्षक (२) वाक्यान्तरण प्रक्रिया

वाक्यान्तरणसम्बन्धी निम्नलिखित विषयको सूक्ष्म ज्ञान र व्यापक प्रयोग गर्ने अभ्यास -

(अ) कर्तृ, कर्म र भाववाच्य ।

(आ) वाक्य-संश्लेषण ।

(इ) वाक्य-विश्लेषण (वाक्य-खण्डको बीचको पारस्परिक सम्बन्धसमेत देखाउने) ।

(ई) उक्तिपरिवर्तन -

वक्ताले जसरी भनेको छ ठीक त्यही भाषामा भन्ने प्रत्यक्ष कथन र वक्ताले भनेको कुरालाई आफ्ना भाषामा प्रस्तुत गर्ने अप्रत्यक्ष कथनसम्बन्धी उक्तिपरिवर्तनको ज्ञान र अभ्यास ।

एकाइ ग : शब्दकोशको प्रयोग र तत्सम शब्दको वर्णविन्यास

शीर्षक (१) स्तरीय नेपाली भषामा प्रचलित तत्सम शब्दहरूको वर्ण-विन्यास सम्बन्धी आधारभूत नियमहरूको ज्ञानका साथै प्रयोग गर्ने अभ्यास -

(क) ह्रस्व - दीर्घ नियम ।

पदादि, पदमध्य र पदान्तमा इ, ई, उ, ऊ हुने नियम र अपवादहरू ।

(ख) श, ष, स सम्बन्धी नियम ।

(ग) ब तथा व सम्बन्धी नियम ।

शीर्षक (२) शब्दकोशको प्रयोग ।

स्तरीय नेपाली भाषामा प्रयुक्त हुने व्याकरणात्मक शब्द र प्राविधिक शब्द तथा तिनका वर्णविन्यास, पर्याय, प्रयोग तथा व्याकरणात्मक कोटिको अर्थ जानकारी गरी वाक्यमा ठीकसँग प्रयोग गर्नाका निमित कोश हेर्ने बानीको व्यापक अभ्यास ।

४. सहायक सामग्री (सम्बद्ध अंश मात्र)

१) सोमनाथ शर्मा, **मध्यचन्द्रिका**, पुस्तक-संसार, काठमाडौं ।

२) कृष्णप्रसाद पराजुली, **राम्रो रचना: मीठो नेपाली**, सहयोगी प्रेस, कामाडौं ।

३) महानन्द सापकोटा, **हाम्रा क्रियान्वयी व्यञ्जना**, हिमाली प्रकाशन, विराटनगर ।

४) डा. वासुदेव त्रिपाठी, **संस्कृत तत्सम शब्दको**

वर्णविन्यासको रूपरेखा (लिथो), त्रि. वि. पा. वि. केन्द्र, काठमाडौं ।

५. सन्दर्भ सामग्री

१) मोहनराज शर्मा, **शब्दरचना र वर्णविन्यास**, त्रि.वि. पा. वि. केन्द्र, काठमाडौं ।

२) नरेन्द्र चापागाईं **भाषातत्त्व**, काफ्ले पुस्तक पसल, विराटनगर ।

३) बालचन्द्र शर्मा, **नेपाली शब्दकोश** (पुस्तकालयमा उपयोग गर्ने), नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान, काठमाडौं ।

नेपाली बोध र अभिव्यक्तिको विशेष अध्ययन

१) पाठ्यांश परिचय

ज्ञान-विज्ञान र साहित्य तथा व्यवसाय र व्यवहारका विभिन्न फाँटमा प्रयुक्त स्तरीय नेपाली अभिव्यक्तिको बोध तथा शुद्ध र स्तरीय नेपाली भाषामा लेख्य अभिव्यक्ति सीपको विशेष विकासका निम्ति अभ्यास ।

२) पाठ्यांशको उद्देश्य

यस पाठ्यांशको अध्ययनबाट विद्यार्थीहरूले निम्नलिखित सीप तथा क्षमता प्राप्त गर्नेछन् -

१. उच्च स्तरीय ज्ञान-विज्ञान र साहित्य तथा व्यवसायका विभिन्न क्षेत्र (मानविकी र सामाजिक शास्त्र, विज्ञान र प्रविधि, चिकित्सा, वन, कृषि, सञ्चार, इन्जिनियरिङ व्यवस्थापन तथा जनप्रशासन, कानून, शिक्षा आदि) मा प्रयोग गरिने विशिष्ट नेपाली भाषाका विशेष शब्दावली, वाक्यरचना र अभिव्यक्तिका सूक्ष्मताको बोध गर्ने,

२. नेपाली भाषामा विभिन्न क्षेत्रका उच्च स्तरीय पुस्तक, लेख र लेखापद्धीको पठन गर्ने, तिनका विशेष बुँदाको टिपोट र संक्षेपीकरण गर्ने तथा तिनका गहन चिन्तन र भावको विवेचना गर्ने,

३. ज्ञान-विज्ञान र व्यवसायका विभिन्न क्षेत्रका साथै आत्माभिव्यक्तिका सन्दर्भमा विभिन्न प्रकारका शैलीमा स्तरीय अनुच्छेद-लेखन, टिप्पणी-लेखन र निबन्ध-लेखनको विशेष अभ्यास गर्ने ।

३) एकाइ विभाजन

	अंक	वार्षिक प्रतिहप्ता पाठघण्टा	वार्षिक जम्मा कक्षाघण्टा
(क) बुँदा-टिपोट, संक्षेपीकरण र बोधको विशेष अभ्यास	१५	३।४	२२.५
(ख) अनुच्छेद,टिप्पणी र निबन्ध-लेखनको विशेष अभ्यास	१०	१।२	१५
(ग) प्रयोजन परक नेपाली विशेष अभ्यास	१०	१।२	१५
(घ) पठन र विवेचनाको विशेष अभ्यास	१५	३।४	२२.५
	५०	२.५	७५

४. पाठ्यक्रम विषयवस्तुको विवरण

एकाइ क : बुँदा-टिपोट, संक्षेपीकरण र बोधको विशेष अभ्यास

शीर्षक (१) बुँदा-टिपोट

१) परिचय र उद्देश्य : बुँदा-टिपोट भनेको पढेका, सुनेका वा सोचेका विषयमा मूल बुँदाहरू पहिचानी तिनलाई छोटकरी र स्पष्टसँग टिप्नु हो। यसबाट बोधशक्तिका विकासका निम्ति पनि सघाउ प्राप्त हुन्छ र आफैले लेख्न-बोल्नका निम्ति पनि पूर्व-अध्ययन र पूर्वचिन्तन गरी त्यसको ठोस पूर्वाधार वा रूपरेखा प्राप्त गर्न सकिन्छ ।

२) शिक्षण-प्रक्रिया :

(क) बुँदा-टिपोटको परिचय र प्रयोजन बताई बुँदा-टिपोटको तरीका र त्यसका ध्यान दिनुपर्ने कुरा कक्षामा शिक्षकले शिक्षार्थीलाई विशेष रूपमा बताइदिने ।

(ख) निम्नलिखित किसिमका सामग्रीको प्रयोग गरी कक्षामा शिक्षकले शिक्षार्थीहरूलाई विशेष बुँदा टिप्न लगाई त्यसको सूपरिवेक्षण गर्ने-

१. **नेपाली कथा-संग्रह भाग २**,सं.ताराप्रसाद जोशी ।
२. **मन**,लीलाध्वज थापा, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
३. **गलबन्दी**, भैरव अर्याल,कौवा प्रकाशन,काठमाडौं ।
४. **बेलाइततिर बरलिंदा**, तारानाथ शर्मा, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
५. **अमरसिंह**, बालकृष्ण सम, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
६. **संक्षिप्त भारत**, चक्रपाणि चालिसे, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
७. गोरखापत्र (सत्रावधिका विशिष्ट सम्पादकीय, टिप्पणी र लेखहरू) ।
८. उच्चस्तरीय पत्रिकाहरूका विशिष्ट लेख-निबन्धहरू,
९. ज्ञान-विज्ञानका विभिन्न पुस्तकहरूबाट लिइएका उच्च स्तरीय अंशहरू

(ग) उपर्युक्त विभिन्न कृतिका बारेमा शिक्षकले कक्षामा व्याख्यान दिँदै शिक्षार्थीहरूलाई त्यसको विशेष बुँदा-टिपोट गर्न लगाउने र सो बुँदा-टिपोट हेरी शिक्षकले मोटामोटी टिप्पणी गरिदिने ।

(घ) विभिन्न प्रसंगमा सुनेका कुरा (भाषण, प्रवचन आदि) को विशेष बुँदा टिप्ने अभ्यास गर्ने ।

(ङ) केही उपयुक्त अनुच्छेदहरू दिई तिनको विशेष बुँदा-टिपोट गर्न लगाई आन्तरिक वा सत्रान्त परीक्षा गर्ने ।

शीर्षक (२) संक्षेपीकरण

१. परिचय र उद्देश्य :

आफूले पढेका, सुनेका वा सोचेका कुराको मूल बुँदा समाती सिलसिलेवार रूपमा संक्षेपमा बोलेर वा कुरा लेखेर व्यक्त गर्नु संक्षेपीकरण हो । यसबाट समय र शक्तिको मितव्ययितापूर्वक अभिव्यक्ति गर्ने क्षमताको प्राप्तिमा सघाउ प्राप्त हुन्छ ।

२. शिक्षण-प्रक्रिया :

(क) शिक्षकले कक्षामा संक्षेपीकरणको परिचय र प्रयोजन बताई संक्षेपीकरण र त्यसमा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरू पनि शिक्षार्थीलाई विशेष रूपमा अवगत गराउने ।

(ख) संक्षेपीकरणका निम्ति दिइने सामग्री वा अनुच्छेद-हरू उच्चस्तरीय हुनुपर्छ ।सुरू-सुरूमा सम्झौला लमाइ भएका अनुच्छेदहरू दिई क्रमशः लामा अनुच्छेदको विशेष अभ्यास गराउनुपर्छ ।अनुच्छेदहरू ज्ञान-विज्ञान र साहित्यसमेत विभिन्न विषयका हुनुपर्दछ । प्रथमतः बुँदा-टिपोटको सामग्रीबाट संक्षेपीकरण गराई क्रमशः विभिन्न उच्चस्तरीय पुस्तक तथा वाङ्मयका नाना फाँटका अदृष्टांशहरू लिनुपर्दछ । कक्षामै शिक्षकका सुपरिवेक्षणमा संक्षेपीकरण कार्य गराउनाका साथै गृहकार्य पनि दिने र सो हेरी टिप्पणी पनि गरिदिने गर्नु वाञ्छनीय छ ।

शीर्षक (३) बोधको विशेष अभ्यास

१. परिचय र उद्देश्य :

बोध भनेको सामान्यतः कुनै पनि लिखित वा मौखिक अभिव्यक्ति पढी वा सुनी त्यसको अभिप्राय बुझ्न सक्नु हो तापनि यस एकाइका सन्दर्भमा बोधको तात्पर्य नेपाली भाषामा विभिन्न फाँट (ज्ञान, विज्ञान र साहित्य) का विभिन्न विषयका स्तरीय अभिव्यक्तिका गहकिला भाव र विचारको बोध हो । यसबाट शिक्षार्थीहरूमा नेपाली भाषाका माध्यमबाट गरिएका स्तरीय अभिव्यक्तिको बोध गर्ने र सो बोधलाई प्रकट गर्न सक्ने क्षमता र प्रौढता आउँछ ।

२. शिक्षण-प्रक्रिया :

(क) शिक्षकले कक्षामा शिक्षार्थीहरूलाई बोधको परिचय र प्रयोजन बताई बोधसम्बन्धी उच्चस्तरीय प्रश्नहरूको उत्तर दिने तरीका विशेष रूपमा अवगत गराउने ।

(ख) बोधका निम्ति शिक्षकले उच्चस्तरीय अभिव्यक्ति विशेष शब्दार्थ तथा गहनभाव र विचार भएका अपेक्षाकृत लामा अनुच्छेदहरू निम्नलिखित सामग्रीहरूबाट छनौट गर्ने -

१) **साझा निबन्ध**, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।

२) **लक्ष्मी निबन्ध संग्रह**, लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।

३) **नियमित आकस्मिकता** (मनुष्य र मनुष्य शक्तिको विकास) बालकृष्ण सम ।
४) श्री ५ महेन्द्रका अमर भाषण, सं.ताराप्रसाद जोशी ।
५) **आफ्नो बाँसुरी आफ्नै गीत**, माधव घिमिरे, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
६) **गोरखापत्र** (सत्राधिका विशिष्ट सम्पादकीय, टिप्पणी र लेख) ।
७) विभिन्न स्तरीय पत्रिकाका विशिष्ट लेख-निबन्धहरू।

(ग) बोधका निम्ति छानिएका केही अनुच्छेद विद्यार्थीहरूलाई उपलब्ध गराई वा टिपाई तिनका ठाउँ-ठाउँका विशेष शब्द र विशेष अभिव्यञ्जनाका बारेमा व्याख्यासमेत गरी आफैले ४ वा ५ प्रश्नहरू बनाई नमुनाका रूपमा ती प्रश्नको उत्तर सुरूमा आफैले बताइदिने र त्यसपछि विभिन्न गहकिला अनुच्छेदहरू दिई विद्यार्थीहरूलाई
अनुच्छेद पढ्न लगाई तिनका प्रश्नहरू श्यामपाटीमा लेखी सम्बन्धित विशेष प्रश्नका उत्तर मौखिक वा लिखित रूपमा कक्षामै गर्न लगाउने र आवश्यक गृहकार्य पनि दिने अनि विद्यार्थीहरूका उत्तरका बारेमा मोटामोटी टिप्पणी पनि गरिदिने ।

एकाइ ख : अनुच्छेद, टिप्पणी र निबन्ध-लेखनको विशेष अभ्यास

शीर्षक (१) अनुच्छेद-लेखन

१) परिचय र उद्देश्य : सामान्यत: कुनै विषयका बारेमा छोटकरीमा एक अनुच्छेदमा लेख्नु नै अनुच्छेद-लेखन हो । यसबाट विभिन्न विषयहरूमा विभिन्न ढङ्गले विभिन्न शैलीमा लेख्न सक्ने **सीप**को विकासमा विशेष सघाउ प्राप्त हुन्छ ।
२) शिक्षण-प्रक्रिया :
(क) शिक्षकले अनुच्छेद-लेखनको परिचय र प्रयोजन बताई निम्नलिखित किसिमका अभिव्यक्ति-शैलीसित शिक्षार्थीहरूलाई विशेष रूपमा परिचित गराउने -
अ) तार्किक अभिव्यक्ति - दिइएका विषय वा बुँदालाई तर्कद्वारा पुष्टि गरेर लेख्ने ।

आ) विश्लेषणात्मक अभिव्यक्ति - दिइएका विषयका सम्बन्धमा तथ्यलाई केलाएर निष्कर्षतर्फ उन्मुख हुने ।

इ) आलङ्कारिक अभिव्यक्ति - विभिन्न (अनुप्रास, उपमा, रूपक, उत्प्रेक्षा, दृष्टान्त आदि) अलङ्कारहरूको प्रयोग गरी चमत्कारी ढङ्गले कुरा प्रस्तुत गर्ने ।

ई) आत्मपरक अभिव्यक्ति - उत्तम पुरुष (म, हामी) का रूपमा स्तरीय किसिमले आफ्नो कुरा प्रस्तुत गर्ने ।

उ) भावमय अभिव्यक्ति - कुनै पनि विषय वा अनुभवलाई भावुक ढङ्गले आफ्ना-आफ्ना सूक्ष्म भावनामा रँगाएर व्यक्त गर्ने ।

(ख) शिक्षकले उपर्युक्त विभिन्न प्रकारका अभिव्यक्तिका स्तरीय नमुना-अनुच्छेद पूर्वचर्चित वा अन्य उच्च स्तरीय पुस्तक, पत्रिकाबाट छनौट गरी विद्यार्थीहरूलाई उपलब्ध गराउने वा टिपाउने, यसरी अभिव्यक्तिका विभिन्न प्रकारसित सुपरिचित गराउने र आफ्ना सुपरिवेक्षणमा विद्यार्थीहरूलाई लेख्न लगाउने, आवश्यक गृहकार्य दिने र विद्यार्थीले गरेको कार्य हेरी टिप्पणीसमेत दिने ।

शीर्षक (२) टिप्पणी-लेखन

१) परिचय र उद्देश्य : विभिन्न विषय, समस्या र घटनाका बारेमा आफ्ना प्रौढ विचार, दृष्टिकोण वा राय विश्लेषणात्मक र विवेचनात्मक रूपमा लेख्नु नै टिप्पणी-लेखन हो । अनुच्छेद-लेखनभन्दा लामो र निबन्ध-लेखनभन्दा छोटो हुनाले यो लेखन मझौला लम्बाइको हुन्छ । यसबाट विद्यार्थीमा विश्लेषणात्मक र विवेचनात्मक लेखन-शक्तिको विकास हुँदै जान्छ।

२) शिक्षण-प्रक्रिया :

(क) शिक्षकले कक्षामा टिप्पणी-लेखनको परिचय र प्रयोजन बताई टिप्पणी-लेखनको तरीका र यसमा ध्यान दिनुपर्ने मुख्य-मुख्य कुराहरू शिक्षार्थीहरूलाई विशेष रूपमा अवगत गराउने ।

(ख) गोरखापत्र का विशिष्ट टिप्पणीहरू (सामयिक चर्चाहरू) नमुनाका रूपमा शिक्षार्थीहरूका समक्ष

प्रस्तुत गरी विश्लेषणात्मक र विवेचनात्मक टिप्पणी-लेखनका तरीकाको व्याख्या कक्षामा गरिदिने र सामयिक जल्दाबल्दा विभिन्न विषय, समस्या वा घटना दिई शिक्षकले आफ्ना सुपरिवेक्षणमा कक्षामै शिक्षार्थीहरूलाई टिप्पणी-लेखनको विशेष अभ्यास गराउने । गृहकार्यसमेत दिई सो अभ्यास बढाउनु र विद्यार्थीहरूको लेखाइ हेरी आवश्यक सल्लाह पनि दिनु अपेक्षित छ ।

शीर्षक (३) निबन्ध-लेखन

१) परिचय र उद्देश्य : कुनै विषय वा शीर्षकमाकेन्द्रित रही विस्तारपूर्वक त्यसको विश्लेषण वा विवेचना गर्नु या आत्मपरकता मिसाई भावमय ढङ्गले त्यस विषय वा शीर्षकमा आफ्नो भावना स्तरीय शैलीमा क्रमबद्ध ढङ्गले व्यक्त गर्नु निबन्ध-लेखन हो । यसबाट शिक्षार्थीको विश्लेषणात्मक र भावनात्मक लेखन-शक्ति प्रौढ हुँदै जान्छ ।

२) शिक्षण-प्रक्रिया :

(क) निबन्धको परिचय र प्रयोजन बताई विभिन्न प्रकारका निबन्ध लेखन-तरीका र त्यसमा ध्यान दिनुपर्ने विशेष कुराबारे शिक्षकले शिक्षार्थीहरूलाई अवगत गराउने ।

(ख) निम्नलिखित सामग्रीबाट निबन्ध-लेखनका विभिन्न प्रकारका नमुना-निबन्धहरू सित विद्यार्थीहरूलाई सुपरिचित गराउने -

१. **साझा निबन्ध**, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
२. **लक्ष्मी निबन्ध संग्रह**, लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
३. शिक्षकले कक्षामा विषय वा शीर्षक दिई आफ्ना सुपरिवेक्षणमा विद्यार्थीहरूलाई स्तरीय निबन्ध लेख्ने अभ्यास गराउने र आवश्यक गृहकार्य दिई सो अभ्यासलाई बढाउने र विद्यार्थीहरूको लेखाइ हेरी आवश्यक टिप्पणी गरिदिने ।

एकाइ ग : प्रयोजनपरक नेपाली विशेष अभ्यास

१. परिचय र उद्देश्य : मानविकी र सामाजिक शास्त्र, व्यवस्थापन, जन-प्रशासन, कानून, विज्ञान र

प्रविधि, वन, कृषि, सञ्चार, शिक्षा, चिकित्सा, इन्जिनियरिङ आदि विभिन्न विषय र सार्वजनिक व्यवहारका क्षेत्रमा प्रयुक्त नेपाली भाषाको विशेष अध्ययन र विशेष ज्ञानको साथै प्रयोग-क्षमताको अभिवृद्धि नै यसको प्रयोजन हो । यसबाट उपर्युक्त विभिन्न फाँटमा प्रयुक्त नेपाली भाषा विशेष रूपमा बुझ्ने र ती फाँटमा नेपाली भाषाका माध्यमबाट प्रौढ अभिव्यक्ति गर्ने सीपको विकासमा सघाउ पुग्नेछ ।

(क) नेपाली वाङ्मयका उपर्युक्त विभिन्न क्षेत्रका प्रकृति र प्रयोजनका सन्दर्भमा नेपाली भाषाका प्रयोग सम्बन्धी विशेषताहरू शिक्षकले शिक्षार्थीहरूलाई राम्ररी अवगत गराउने ।

(ख) उपर्युक्त विभिन्न क्षेत्रका विषयमा प्रयोग हुने नेपाली भाषाका उच्चस्तरीय नमुना शिक्षक छनौट गरी तिनका विषयगत भाषिक विशेषता, शब्दावली, वाक्यगठन र शैली आदिसित विद्यार्थीहरूलाई विशेष रूपमा परिचित गराउने ।

(ग) निम्नलिखित सामग्रीका आधारमा नेपाली वाङ्मयका विभिन्न क्षेत्रका न्यूनतम प्रतिनिधित्व र आफ्ना अध्ययन संस्थानासंकायका क्षेत्रको विशेष प्रतिनिधित्व हुने गरी शिक्षकले उच्चस्तरीय लेख-निबन्धहरू छनौट गरी विशिष्ट प्राविधिक शब्दावलीका अर्थसहित प्रयोग गर्ने, सम्बन्धित अनुच्छेदहरूको बोध गर्ने र तिनका बारेमा बुँदा-टिपोट, संक्षेपीकरण गर्ने तथा विषयगत लेखन गर्ने बारेमा विद्यार्थीहरूलाई कक्षामा विशेष अभ्यास गराउने र आवश्यक गृहकार्य दिने ।

३) शैक्षिक सामग्री

१. गोरखापत्रका सत्रावधिका विभिन्न विषयका विशिष्ट सम्पादकीय, टिप्पणी र लेखहरू ।

२. विभिन्न विषयका स्तरीय पुस्तक र पत्रिकाबाट लिइएका स्तरीय अंशहरू ।

३. स्तरीय नेपाली निबन्ध र समालोचनाबाट लिइएका विशिष्ट लेख र निबन्धहरू ।

४. **साझा निबन्ध**, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
५. **नियमित आकस्मिकता**, (मनुष्य र मनुष्य-शक्तिको विकास) बालकृष्ण सम ।

(घ) यस एकाइको आन्तरिक र वार्षिक मूल्यांकन गर्दा चाहिं निम्नलिखित दुई किसिमले मात्र प्रश्नहरू सोध्ने -

१. अनुच्छेदहरू दिई तिनका विशेष प्राविधिक शब्द र अभिव्यञ्जना-प्रणालीका साथै बुँदा-टिपोट र संक्षेपीकरण वा बोधात्मक प्रश्नहरू सोध्ने ।
२. आवश्यक बुँदाहरू दिई कुनै खास विषय वा शीर्षकमा विषयगत अनुच्छेद, टिप्पणी वा लेख लेख्न लगाउने ।

एकाइ घ : पठन र विवेचनाको विशेष अभ्यास

१) परिचय र प्रयोजन : पठन र विवेचना भन्नाले सामान्यत: कृतिहरू पढ्नु र तिनको विवेचना गर्नु भन्ने बुझिन्छ । प्रस्तुत शैक्षिक सन्दर्भमा पनि "पठन र विवेचनाको विशेष अभ्यास" को तात्पर्य नेपाली भाषाका स्तरीय साहित्यिक कृतिहरू पढी तिनमा निहित भाव र विचारको आस्वादन र बोध गरी विश्लेषण र समीक्षासमेत गर्नु हो । नेपाली वाङ्मयका स्तरीय साहित्यिक (पद्य-नाटक, निबन्ध र कथा विधाका) कृतिहरू पढी तिनमा अन्तर्निहित गहन अभिप्राय (भाव र विचार) को आस्वादन र बोध गर्नाका साथै सम्बन्धित प्रस्तुति र भाषिक संरचनासँग पनि विशेष परिचित भई ती कृतिको भाषिक अध्ययन र विश्लेषण गर्ने कौशल (सीप) सित "पठन र विवेचनाको विशेष अभ्यास" सम्बन्धित छ । पठन र आस्वादनका साथै बोध र विश्लेषण तथा समीक्षाको सीपलाई विभिन्न साहित्यिक विधाका स्तरीय साहित्यिक कृतिको सन्दर्भमा विशेष विकसित गराउनु नै यस शिक्षणको प्रयोजन हो । यसबाट विद्यार्थीहरूमा पठन र बोधका साथै विश्लेषण र समीक्षा गर्ने क्षमताका विकासमा सहायता प्राप्त हुनेछ ।

२) शिक्षण-प्रक्रिया :

(क) पठन र विवेचना को शिक्षण गर्दा प्रथमतः शिक्षकले नमुना-सामग्रीको प्रयोगसहित कक्षा-व्याख्यानद्वारा यसको प्रकृति र प्रयोजन बताई गृहकार्यका रूपमा कुनै निर्धारित कृतिको पठन र सो पठन गर्दा प्राप्त भएका बुँदाहरूको विस्तृत टिपोट गर्न लगाउने । त्यसपछि कक्षामा क्रमशः निर्धारित फुटकर कृतिको नमुना-विश्लेषण र समीक्षाको अभ्यास कक्षामा गरिदिने र गराउने अनि गृहकार्यसमेत दिने । यस क्रममा प्रथमतः फुटकर कृति र त्यसपछि प्रबन्धात्मक कृति (नाटक) को शिक्षण अगामी दफामा निर्देश गरेअनुसार गर्ने ।

(ख) निर्धारित कृतिहरूको पठन र ती कृति पढ्दा प्राप्त अनुभवमा आधारित बुँदा-टिपोटको विशेष अभ्यास गर्ने ।

(ग) सम्बन्धित कृतिको सारांश र भावार्थ लेख्ने विशेष अभ्यास गर्ने ।

(घ) सम्बन्धित कृतिभित्र रहेका अभिव्यक्ति-प्रखरताका दृष्टिले विशिष्ट तथा मार्मिक पंक्तिका भाव-विचारको व्याख्या वा विस्तृतीकरणको विशेष अभ्यास गर्ने ।

(ङ) सम्बन्धित कृतिभित्रका विशिष्ट गद्य-अनुच्छेदका गहन अभिप्राय, अभिव्यक्ति-तीक्ष्णता र भाषिक संरचनाका वैशिट्य (शब्दार्थगत र पदावली तथा वाक्यका अर्थ-वैशिट्यसमेत) सँग सम्बन्धित विवेचनात्मक उत्तरापेक्षी बोध प्रश्नको उत्तर दिने विशेष अभ्यास गर्ने ।

(च) सम्बन्धित कृतिको केन्द्रीय भाव-विचार पत्ता लगाउने र त्यसको विवेचनाको विशेष अभ्यास गर्ने।

(छ) सम्बन्धित कृतिको कथानक वा विषयवस्तुको विवेचनाको विशेष अभ्यास गर्ने ।

(ज) सम्बन्धित कृतिका पात्रहरूका विशेषता केलाउने ।

(झ) सम्बन्धित कृतिमा प्रतिबिम्बित सामाजिक बुँदाहरूको विश्लेषणको विशेष अभ्यास गर्ने ।

(ञ) सम्बन्धित कृतिका नामकरण, सन्देश र व्यञ्जना जस्ता तत्त्वको विश्लेषणको विशेष अभ्यास गर्ने ।
(ट) सम्बन्धित कृतिको संरचना (स्ट्रक्चर) र शिल्प (विधागत प्रविधि) र भाषाशैलीसम्बन्धी विशेषताको सामान्य विश्लेषणको विशेष अभ्यास गर्ने ।
(ठ) उपर्युक्त दफामा चर्चित विभिन्न उपयुक्त कोणबाट पूरै कृतिउपर विश्लेषणात्मक र समीक्षात्मक टिप्पणी गर्ने विशेष अभ्यास गर्ने ।
(ड) सम्बन्धित कृतिका बाह्य आकार प्रकार र मोटामोटी विशेषता जनाई "कृति-समीक्षा" गर्ने विशेष अभ्यास गर्ने ।

३) शैक्षिक सामग्री -

(क) लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा- **लक्ष्मी निबन्ध संग्रहका** निम्नलिखित निबन्धहरू-

(अ) लेख्ने बानी, (आ) नेपाली साहित्यको इतिहासमा सर्वश्रेष्ठ पुरुष, (इ) वीरहरू, (ई) भलादमी र (उ) साधुको महात्म्य ।

(क) बालकृष्ण सम, **अमर सिंह** (पद्य-नाटक)

(ख) डा. ताराप्रसाद जोशी सम्पा. नेपाली कथा-संग्रह (भाग २)

निम्नलिखित ५ कथाहरू मात्र -

१. गुरूप्रसाद मैनाली - परालको आगो
२. विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला - दोषी चश्मा
३. गोविन्द गोठाले - म जुजुमान
४. भवानी भिक्षु - गुनकेशरी
५. रमेश विकल - एउटा बूढो बर्केनाको रूख

४) सहायक पाठ्य-सामग्री -

१. लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा, **लक्ष्मी निबन्ध संग्रह**, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
२. बालकृष्ण सम, **नियमित आकस्मिकता**, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
३. बालकृष्ण सम, **अमर सिंह**, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
४. **साझा निबन्ध**, साझा प्रकाशन. काठमाडौं ।

५. ताराप्रसाद जोशी, (सम्पादक), **नेपाली कथा संग्रह**, भाग २ (द्वितीय संस्करण) मोहनप्रसाद प्रकाशन, काठमाडौं।
६. ताराप्रसाद जोशी (सम्पादक), श्री ५ महेन्द्रका अमर भाषण, जोशी प्रकाशन, काठमाडौं ।
७. भैरव अर्याल, गलबन्दी, कौवा प्रकाशन, काठमाडौं।
८. माधव घिमिरे, **आफ्नो बाँसुरी आफ्नै गीत**, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
९. गोरखापत्र (सत्रावधिका सम्पादकीय, टिप्पणी र लेखहरू), गोरखापत्र संस्थान, काठमाडौं ।

५) सन्दर्भ-सामग्री

१. भानुभक्त पोखरेल, **बोध, शैली र अभिव्यक्ति**, श्याम पुस्तक भण्डार, विराटनगर ।
२. नरेन्द्र चपागाईं, **शब्द, वाक्य र अभिव्यक्ति**, काफ्ले पुस्तक पसल, विराटनगर ।
३. गोविन्द घिमिरे, **बोध र अभिव्यक्ति**, कानून प्रकाशन, काठमाडौं ।

ALTERNATIVE ENGLISH

F.M. 100

DESCRIPTION, GENERAL OBJECTIVES AND COURSE CONTENTS

Description

The course framed as an alternative to Compulsory Nepali at the Bachelor Level is meant only for non-Nepalese students in Tribhuvan University.

Textbooks

(i) Bronte, C. **Jane Eyre.** (Longman Study Texts) 50 Marks

(ii) Mohanty, J.M. **Living English Models.** Delhi: O.U.P., 1978. 50 Marks

Evaluation Scheme

Long-answer Questions	50%
Short-answer Questions	50%

COMPULSORY ENGLISH

General Information

The Compulsory English course for Bachelor level students stems up from the course prescribed for Proficiency level students so that the basic language skills encountered in the previous level get reinforced and developed at this level. There is also a greater variety of reading and writing tasks, and more advanced skills like translation/paraphrasing are included. Special topics like varieties of English, intonation and grammar for communicational purposes are prescribed at this level.

The reading materials are rich in content and embrace a wide variety of subject matter and style.

Level Objectives

The main objective of Compulsory English at this level is to enable the students to possess a fairly advanced command of English so that they can use the language for higher education, communication and in a variety of jobs outside the academia with accuracy, efficiency and fluency.

The specific objectives are:

1. to expose the students to advanced contemporary English writings (belonging to different varieties and styles and forms) by well-established native writers ;
2. to provide them with sufficient reading materials - intensive as well as extensive ;
3. to expose them to communication and use oriented materials .

Paper I Full Marks: 100

Prescribed Texts

1. Kaushik, R.K. and S.G. Bhatia, ed. **Essays, Short Stories and One-Act Plays.** Delhi: OUP, 1975. — Weightage for Teaching 40

The following lessons:

a.	The Three Dancing Goats	Anonymous
b.	The Fortune-Teller	Karel Capek
c.	Grief	Anton Chekov
d.	The Doll's House	Katherine Mansfield
e.	How Much Land Does a Man Need?	Leo Tolstoy
f.	The Adventure of the Blue Carbuncle	A. Conan Doyle
g.	A Marriage Proposal	Anton Chekov
h.	The Boy Comes Home	A.A. Milne
i.	Refund	Fritz Karinthy
j.	The Monkey's Paw	W.W. Jacobs

2. Board of Editors, ed. **Modern Essays.** Hyderabad: Longman, 1987. — 40

The following lessons:

a.	What I Believe	E.M. Forster
b.	On Superstitions	A.G. Gardiner
c.	Indifference	Robert Lynd
d.	The Voice of Humanity	Rabindranath Tagore
e.	The Scientific Point of View	J.B.S. Haldane

f.	Art, Industry and National Decay	Herbert Read
g.	Why the Novel Matters	D.H. Lawrence
h.	General Effects of Scientific Technique	B. Russell
i.	My Lost Dollar	Stephen Leacock
j.	What I Found in My Pocket	G.K. Chesterton

3. Jerome, Jerome K. **Three Men in a Boat.** Collins, 1889. (For non-detailed study).

20

Evaluation Scheme

Reading	40%
Writing	40%
Grammar	20%

ENGLISH

1. General Introduction

The Second National Convention of Tribhuvan University Teachers of English (1988) recommended, among other things, the inclusion of self-contained reading passages with literary merit, and a wide selection of extensive reading materials preferably of literary nature in the compulsory English courses. This gave rise to a need to clearly define the areas of the syllabuses of Optional English at the Certificate and Bachelor levels. The literary syllabuses, therefore, focus more on the teaching of literature as a subject in its own right with the objective of enabling the students to read literature in English with insight.

The Optional English syllabuses are also informative, that is, concerned with the history of English literature. The texts selected for each unit belong to various periods and introduce a wide range of different writers and different texts representing all the major genres.

The other aspect of the syllabus is that the study of literature is guided by the principle that it presents facts about life, philosophy or morals, at the same time relating aspects of the literary tradition and culture in English.

The Bachelor level Optional English course reinforces and develops the study of literature started at the Proficiency level so that there is a smooth transition from one level to the other on one hand and it looks forward towards linking it with the post-graduate studies in English on the other hand. At the Bachelor level, therefore, while retaining and enhancing the aesthetic and cultural dimension of the study of literature in

its place, other possible options are also kept open. Accordingly, a few practical units have been introduced in the syllabus at this level about the use of modern English and the choice of its users. The users' prejudices are juxtaposed with the flexibility and dynamism of the English language. Besides, the simple methods related to the writing of papers about literature and practical guidelines useful from a pedagogical point of view have also been incorporated in the syllabus.

The Bachelor level syllabus, therefore, takes into account the theory and practice of the study of literature in English for its own sake as well as presents a sound background to the pedagogic aspects of language and literature learning, at the same time facilitating a smooth transition to more advanced courses and independent research.

2. Level Objectives

The course has four main aims:

i. to enable the students to appreciate the style, effects and techniques of literary writing of all the major genres;

ii. to enable the students to understand the differences between the common users' notions about language use and the literary writers' choice of the code;

iii. to enable the students to write self-contained simple literary appreciations based on the analysis of the text;

iv. to provide the students a workable background to advanced studies in English literary culture and tradition.

3. Course Description

The course takes a three-pronged approach: it is broadly divided into literature, English language use, and writing about literature. The course introduces all the main genres including the practical criticism of each genre along with the introduction to their evolution and structure. This course provides an informative content about the use of English and how the users have been handling it. It also provides a short introduction to the methods of writing about literature, and the elements of the various genres.

4. Course Content

The structure of the course is as follows:

Paper I : **Laguage, Literature and Writing**
History, Genre and Practical Criticism
English Use and the Users
Writing about Literature

Paper II : **Prose**
Essay
Short Story
Novel

Paper III : **Poetry and Drama**
Poetry
Drama

Paper I: LANGUAGE, LITERATURE AND WRITING

History, Genre and Practical Criticism

Prescribed Text

Rees, R.J. English Literature: An Introduction for Foreign Readers. Macmillan, 1973.

English Use and the Users

Prescribed Text

Quirk, R. **The Use of English** Second Edition. Longman, 1968. (excluding supplements)

Writing about Literature

Materials on the following topics prepared by the Central Department of English:

i. Elements of Essay, Fiction, Poetry and Drama
ii. A Structured Format for Writing about Literature
iii. Different Kinds of Literary Analysis
iv. Format for Writing Critical and Research Papers

Prescribed Text

Central Department of English. **A Handbook to Literature.** Kathmandu: Educational Enterprise, 1989

Marks Distribution

Paper I **LANGUAG, LITERATURE AND WRITING**

History, Genre and Practical Criticism	50
English Use and the Users	35
Writing About Literature	15
	100

GEOGRAPHY

Level Objective

Bachelor's level courses in geography is designed to develop geographic perspective in students and to impart the skill of cartography, surveying, and field study.

Paper I: Physical and Regional Geography **Full Marks: 100**

	Subject		
1. a.	Physical Geography		50
b.	Regional Geography of Nepal and India, or China, or USA or Japan		50
	b.1 Nepal	30	
	b.2 Other	20	

Paper I

This paper includes two sections (a) Physical Geography and (b) Regional Geography of Nepal and India, or China, or U.S.A., or Japan. Each section carries 50 Marks.

A. Physical Geography

1. Basic Concept of Geomorphology
2. Study of Isostasy, Geocyncline, Continental Drift and Plate Tectonic:
   a. Theories of Isostasy - Airy's and Pratts, Hayford and Bowie
   b. Kober's Theory of Geocyncline
   c. Continental Drift of Wegner
   d. Plate Tectonic
3. Diastrophism and Its Associated Land Features
4. Denudation:
   a. Weathering - Types of Weathering (Mechanical, Chemical, Bio-organic)
   b. Mass-Wasting - Types of Wasting
5. Study of Important Processes Leading to the Formation and Evolution of:

a. Fluvial Topography
b. Arid Topography
c. Glacial
d. Karst Topography
e. Coastal Topography

6. The Concept of Cycle of Erosion
   a. Davision Cycle of Erosion
   b. Penck's Cycle of Erosion
7. General Study of Air Masses and Fronts
   a. Air Masses:
      i. Types
   b. Fronts:
      i. Type (Cold Front, Warm Front, Occluded Front) and their Characteristics
      ii. Anticyclone and their Types (Cold, Warm)
8. World Climate:
   a. Basis of Climatic Classification
   b. Koppen's Climate Classification System
9. Soil:
   a. Soil Forming Processes and Factors
   b. Soil Erosion - Wind and Water Erosion (Sheet, Hill, Gully, Splash) and Problems of Conservation
10. Applied Geomorphology:
    a. Landforms and Its Impacts on Different Landuses
    b. Morphometry - River and Slope (Channel and Hill)
    c. Soil Texture and Sediment Size Distribution

B. Geography of Nepal and India, or China, or U.S.A., or Japan

1. Nepal:
   A. Physical:
      a. origin of Nepal Himalaya
      b. Structure
      c. Physical Divisions
      d. Drainage System
      e. Climate

f. Natural Vegetation
g. Soils: Types and their Distribution
h. Environmental Problems:
   i. Forest Enchroachment
   ii. Soil Erosion
   iii. Floods

B. Economic:
   a. Agriculture:
      i. Characteristics of Crop Farming Systems
      ii. Production and Distribution of Agricultural Crops - Rice, Wheat, Maize, Jute, Sugercane, Tobacco and Tea
      iii. Problem of Nepalese Agriculture
   b. Livestock Husbandary - Grazing Systems, Location of Grazing Areas, Types of Livestock and Associated Problems.
   c. Mineral Resources - Distribution of Major Minerals - Iron, Magnesite, Copper, Marble, Limestone, Lead and Associated Problems
   d. Water Resources - Significance, Production and Problems
   e. Trade and Transportation:
      i. Trade - Composition, Direction and Its Salient Features
      ii. Transportation - Importance and Means of Transportation
   f. Industry - Characteristics of Nepalese Industries, Study of Some Leading Industries - Jute, Sugar, Tea, Match, Cement, Tourist Industry, Prospects and Problems
   g. Population - Growth, Distribution, Density and Problems
   h. Regionalization of Nepal

2. India or China or U.S.A. or Japan:
   a. Physical - Physical Divisions, Drainage, Climatic, Natural Vegetation
   b. Economic:
      i. Major Minerals and their Distribution
      ii. Major Agricultural Crops
      iii. Major Industries
      iv. Population Distribution
      v. General Study of Major Industry - Cotton Textile, Iron and Steel Industry

Prescribed Books

1. श्रेष्ठ, शरणहरि, नेपालको वार्षिक मुगोल, काठमाडौं एकेडेमिक इन्टरप्राईजेज, २०४४
2. Pandey, R.K. Altitude Geography. Lalitpur, Tethys Pandey, 1987.
3. Shrestha, C.B. Cultural Geography of Nepal. Bhaktapur: K.K. Shrestha and R.L. Joshi, 1981.
4. Malla, U.M. and Shrestha, C.B. Environmental Resource Management in Nepal. Kathmandu: Bhimsen Thapa, 1983.
5. Strahler, Arthur N. Physical Geography. New York: Wiley and Sons, 1975.
6. Monkhouse, F.J. Principle of Physical Geography. London: Hodder and Strongthen, 1985.
7. Thornbury, William D. Principles of Geomorphology. New York: John Wiley and Sons, 1962.
8. श्रेष्ठ, चन्द्रबहादुर, मानव मुगोल, काठमाडौं: कमल, २०४४
9. मण्डारी, शम्भुमणि, भौतिक मुगोल, मकपुर : पुस्तक सदन, २०४६
10. श्रेष्ठ, विश्व, नेपालको भौतिक रूपरेखा, पोखरा: कोसेली प्रकाशन, २०४२
11. पाँडे, रामकुमार, नेपालको भौतिक मुगोल, पाटन: टेथिस पाँडे, २०४१
12. मण्डारी, विष्णुहरि, भारत र अमेरिकाको मुगोल, काठमाडौं: रत्नपुस्तक मण्डार, २०४६

ECONOMICS

Paper I: Economics Analysis and Quantitative Techniques

Full Marks: 100

Group "A": Economic Analysis

1. Introduction

   a. Concepts of Micro and Macro Economics, Methods of Economics.
   b. Economic Laws: Nature and Their Limitations.

2. Consumption

   a. Cardinal Approach in the study of consumers' behaviour.
   b. Ordinal Approach: Indifference Curve - Meaning, Properties, Law of Diminishing Marginal Rate of Substitution, Consumer's Equilibrium, Income, Substitution and Price Effects.
   c. Consumer's Surplus: Measurement of Consumer's Surplus in Terms of IC Analysis and its Criticisms.
   d. Elasticity of Demand: Concept and Types (Income, Cross and Price Elasticities), Methods of Measurement of Price Elasticity - Total Outlay, Point and Arc Methods.
   e. Elasticity of Supply - Concept and Measurement.

3. Production

   a. Law of Variable Proportions.
   b. Law of Returns to Scale.
   c. Cost Curves: Concepts of Money and Real Costs, Opportunity Cost, Explicit and Implicit Costs, Fixed

and Variable Costs, Derivation of Short-run and Long-run Cost Curves, Shape of the Total, Average and Marginal Cost Curves, Relationship Between Short-run and Long-run Cost Curves, Relation Between Average Cost and Marginal Cost.

d. Revenue Curves: Derivation of Average and Marginal Revenue Curves Through Total Revenue Curve, Relationship between Average and Marginal Revenue, Shape of Revenue Curves under Perfect Competition and Monopoly.

4. Supply Curves: Long-run and Short-run, Equilibrium of Firm and Industry in Short and Long-run Under Perfect Competition.

5. Concepts of Duopoly, Oligopoly, Representative, Optimum and Equilibrium Firms.

6. Exchange

a. Perfect Competition: Price and Output Determination of Firm and Industry in the Short-run and Long-run, Importance of Time Element in the Throry of Value, Distinction Between Market and Normal Prices.

b. Monopoly: Price and Output Determination under Monopoly and Descriminating Monopoly.

c. Monopolistic Competition: Equilibrium of Firm in Short-run and Long-run, Concept of Selling Cost.

7. Distribution

a. National Income: Concepts of GDP, GNP, NNP, NI and PI, Methods of Computing NNP (Product, Income and Expenditure Methods).

b. Factor Pricing: Difference between Product Pricing and Factor Pricing.

c. Theories of Distribution: Marginal Productivity and Modern Theories.

d. Rent: Modern Theory of Rent and Quasi Rent.

e. Interest: Loanable Fund and Liquidity Preference Theories.

f. Wage: Collective Bargaining Theory.

g. Profit: A Critical Analysis of Dynamic Theory and Innovative Theory.

8. Macro Economics

Concepts of Effective demand, Consumption Function, Keynesian Theory of Income Determination - A Simple Case, Multiplier.

Group "B"

1. Statistics - Measures of Dispersion, Moment, Simple Correlation and Regression, Fitting Straight Lines and Second Degree Curves, Index Numbers, Analysis of Time Series.

2. Calculus - Functions, Limits, First and Second Order Differentiation, Partial Differentiation, Total Differentiation, Maxima and Minima upto Three Variables, Integration, Difinite and Indefinite Integrals.

3. Algebra - Solution of the Quadratic Equations, Preliminary Matrix and Determinants, Solving Simulatateous Equations (upto three Variables with the help of Matrix and Cramer's Rule).

(N.B.: There will be Five Questions from Group "A" and Four from Group "B". Students are required to answer Three from Group "A" and Two from Group "B").

References

1. L.M. Ray: Arthasastra Ka Sidhanta.
2. H.L. Ahuja: Micro Economic Theory.
3. G.S. Monga: Mathematics and Statistics for Economics.
4. M.R. Tamrakar: Brihat Arthashastra.
5. M.R. Tamrakar: Arthasastra Ko Siddhanta Ek Parichaya.
6. Shur Bir Paudel: Arthasastra Ko Siddhanta.
7. S.P. Gupta: Statistics.
8. Stafford: Mathematics for Economics.
9. Stonier and Hague: A Textbook of Modern Economic Theory.
10. Morari Mohan Joshi: Micro and Macro Economic Analysis.

POLITICAL SCIENCE

Level Objective:

The objective of this level is to provide students with a knowledge appropriate to the Master Level studies.

Paper I: Political Theory

"Group A" Full Marks: 100

1. Characteristics of Greek Political Thought.

2. Plato: Ideal State with Special Reference to Justice.

3. Aristotle: State, Classification of Constitutions and Citizenship.

4. Doctrine of Natural Law with Special Reference to Cicero.

5. Manu's Rajdharma, Kautilya's Saptanga Theory and Machiavelli's Statecraft.

6. Concept of Sovereignty:

   (a) Monistic concept: Bodin, Austin and Hobbes.

   (b) Popular concept: Joha Locke, J.J. Rousseau, T.H. Green and H.J. Laski.

7. Liberty: Bentham and J.S. Mill.

8. Marx's Materialistic Interpretation of History.

9. Gandhi's views of State and Non-violence.

"Group B" .

10. Classical and Modern Trends in Political Science.

11. Meaning of Political System and its Capabilities.

12. Political Socialization and Political Culture.

13. Social Mobilization: Concept and Consequences.

14. Political Communication and Participation.

Recommended Books for Paper I: Political Theory

Group "A"

Bhandari, D.R.: History of European Political Thought.

Bhandarkar, D.R.: Some Aspects of Ancient Indian Polity.

Manu: Manusmriti.

Pokhrel, Krishna: Viswaka Pramukh Rajnitik Bicharak.

Regmi, Shirish Chandra: Rajnaitik Bichardhara Ra Vishleshan.

Shamashastri, R.: Arthasastra of Kautilya.

Shivakoti, Gopal and Ram Kumar Dahal: Adhunik Rajnitik Vigyan.

Suda, J.P.: A History of Political Thought. Vol. I-IV.

Group "B"

Johari, J.C.: Comparative Politics.

Shivakoti, Gopal and Ram Kumar Dahal: Adhunik Rajnitik Vigyan.

Roy, Haridwar and B.P. Singh: Adhunik Rajnitik Vishleshan.

Pokhrel, Krishna: Adhunik Rajnitik Vishleshan.

POPULATION EDUCATION

Objectives

a. Acquire knowledge, understanding, appreciation of population theory and population dynamics and their relevance to population and development.

b. Develop knowledge and awareness of population and quality of life issues and rational attitudes and behaviour toward those issues for the attainment of a quality of life for the individual, the family, the community, the nation and the world.

c. Develop knowledge and understanding of and rational attitudes towards the population problems of Nepal and skills to solve those problems for the improvement of the quality of life at personal and societal level.

Paper I: Population Theory and Population Dynamics **Full Marks: 100**

I. Introduction: Definition of Pop. Ed./Pop. Studies, origins of human species.

II. Population Theories
- Malhusian Theory
- Optimum Theory
- Demographic Transition Theory
- Karl-Marx Population Theory

III. a. Simple Computation of life table and its interpretation.
b. Measures of Central Tendency:
- Measures of dispersion
- Correlation
- Regression

IV. a. Basic demographic data and their sources.
b. Calculations of age-sex composition, other compositions of population

(Race, Language, Religion, Ethnic variables, Occupation, Education) and population pyramid.

V. a. Determinants of Mortality and Morbidity:
- Individual factors
- Mortality differentials
- Health and morbidity
- The etiology of mortality
- Social disorders

b. Relations among different measures of mortality.

VI. a. Determinants of Fertility:
- Biological determinants of fecundity
- Social determinants of fertility
- Analytical models of fertility
- Fertility differentials

b. Relations among different measures of fertility.

c. Rate of natural increase:
- Gross rate of reproduction, net rate of reproduction, intrinsic rate of natural increase, intrinsic birth rate and death rate

d. Relation between fertility and nuptiality.

VII. Determinants of migration:
- Migration and population growth
- Migration selection
- Models of migration
- General typology of migration

VIII. Population projections and forecast:
- Types of population projections
- Projections versus forecasts
- Future population of the world

Text Book

Population Theory and Population Dynamics, CDC, 1991.

HISTORY

1st Paper: History of Modern Nepal (1743-1951)

Full Marks: 100

Objectives:

This course intends to acquaint with the general outlines of Nepalese history from the advent of Prithvi Narayan Shah to the fall of Ranas.

Unit - A. Background
1. Geographical influence on Modern history of Nepal.
2. Socio-economic and political conditions of Nepal on the ve of the Gorkha conquest.

Unit - B. Unification of Nepal (1743-1816)
1. Roles of Prithvi Narayan Shah and his successors in the unification of Nepal.

Unit - C. Internal Court Politics (1768-1846)
1. Conflict between Prithvi Narayan Shah and his brothers.
2. Relations between Pratap Singh Shah and Bahadur Shah.
3. Conflict between Rajendra Lakshmi and Bahadur Shah.
4. Political crisis during Rana Bahadur Shah's reign.
5. Rise and fall of Bhimsen Thapa.
6. Years of Political instability (1837-1846).

Unit - D. A Century of Rana Rule (1846-1951)

1. Jang Bahadur and establishment of the Rana rule.
2. Family conflicts during the Rana regime.
3. Anti - Rana movement.

Unit - E. A Survey of Nepali Administration and Socio-Economic System. (1768-1951)

1. Salient features of Nepalese administration during Pre-Rana and Rana period.
2. (a) Nepalese Social structure with special reference to caste hierarchy.
   (b) Social evils and their eradication: Sati and Slavery.
3. Economic condition:
   (a) Land Tenure system: Raikar, Birta, Guthi and Kipat.
   (b) General introduction to trade and industry.

Unit - F. Foreign Relations. (1768-1951)

1. Nepal's relations with Tibet and China with special reference to the Treaty of Khasa 1775, Wars of 1788-1789, 1791-1792 and 1855-1856.
2. Nepal and British India - Commercial Treaty of 1792, Treaty of 1801, Anglo - Nepal War 1814-1816 and Treaty of Sugauli, Nepal - Britain Friendship Treaty 1923 and Nepal's role in World Wars 1st and 2nd.

Books Recommended:

1. बाबुराम आचार्य - नेपालको संक्षिप्त वृत्तान्त
2. सूर्यविक्रम ज्ञवाली - पृथ्वीनारायण शाह
3. चित्तरंजन नेपाली - जनरल भिमसेन थापा र तत्कालीन नेपाल
4. चित्तरंजन नेपाली - श्री ५ रणबहादुर शाह
5. बालचन्द्र शर्मा - नेपालको ऐतिहासिक रूपरेखा
6. D.R. Regmi: Modern Nepal: Vol. I & II.
7. K.C. Chaudhuri: Anglo Nepalese Relations.
8. Pramode Sumsher: Rana Nepal: An Insider's View.
9. Mahesh Chandra Regmi: A study of Nepali Economic History.
10. Satish Kumar: Rana Polity in Nepal.

Reference:

1. नयराज पन्त र अरू - श्री ५ पृथ्वीनारायण शाहका उपदेश भाग १,२,३,४ र ५
2. धनवज्र वज्राचार्य (सम्पा.) इतिहास संशोधनको प्रमाण ग्रन्थ भाग १
3. योगी नरहरीनाथ - इतिहास प्रकाशनमा सन्धी पत्र भाग १
4. K.B. Thapa: Some Aspects of Socio-Economic and Administrative History of Nepal.
5. हुण्डीराज पण्डारी (सम्पा.) नेपालको इतिहासको पांच स्वर्णिम पृष्ट

Nepalese History, Culture And Archaeology

Level Objectives

The courses at this level are intended to provide the students with deep and intensive knowledge in Nepalese History, different aspects of Culture, Art, Architecture, Epigraphy and Archaeology. This level of knowledge enables and qualifies them to proceed towards Master's Degree Programme, to be government officers specially in the Department of Archaeology/Tourism, Research Assistant and other possibilities.

Paper I: Political History of Nepal

Full Marks: 100

1. General Introduction. (10 hrs)
   a. Sources of the political history of Nepal.
   b. Geographical influence on the history of Nepal.
   c. Origin and antiquity of the name-Nepal.

2. Early History of Nepal. (11 hrs)
   a. Foundation of political system in Nepal - history of the Gopalas and Mahishapalas.
   b. History of the Videhas of Janakpur and the Shakyas of Kapilvastu.
   c. History of the Kiratas.

3. Early Lichchhavi Period. (12 hrs)
   a. Foundation of Lichchhavi rule in Nepal.
   b. A short history of early Lichchhavi rulers of Nepal.
   c. Career and achievements of Manadeva, Vasantadeva, Shivadeva I and Amsuvarma.

4. Later Lichchhavi Period. (12 hrs)
   a. Role of the Abhir Guptas with special reference to Jishnu Gupta and Vishnu Gupta.
   b. Career and achievements of Narendradeva, Shivadeva II and Jayadeva II.
   c. Lichchhavi administrative system.

5. Early Medieval Period. (15 hrs)
   a. The founder of Nepal Samvat.
   b. Achievements of Shivadeva (Simhadeva).
   c. Western Mallas: A short political history & their importance in the history of Nepal.
   d. A short history of the Karnatas of Tirhut with special reference to Nanyadeva and Harasimhadeva.

6. The Mallas of Kathmandu valley. (15 hrs)
   a. Origin of the Mallas and the history of Ari Malla and Abhaya Malla.
   b. Political Condition of the Kathmandu valley before the rise of Jayasthiti Malla.
   c. Jayasthiti Malla: his rise in power and achievements.
   d. Yaksya Malla: Career and achievements.
   e. Division of the Kathmandu valley.

7. Malla Kingdoms of Kantipur and Lalitpur. (18 hrs.)
   a. Kantipur: Career and achievements of Ratna Malla, Mahendra Malla, Shivasimha Malla, Laxminarasimha Malla, Pratap Malla, Role of Chautaras, Bhaskar Malla, Jagajjaya Malla and Jayaprakash Malla.

b. Lalitpur: Political condition of Patan before Siddhinarasimha Malla. Career and achievements of Siddhinarasimha Malla, Sriniwas Malla and Yoganarendra Malla; Political condition of Lalitpur after Yoganarendra Malla.

8. Malla Kingdom of Bhaktapur. (12 hrs)
   a. Career and achievements of Raya Malla, Jagajyotir Malla, Naresha Malla, Jagatprakash Malla, Jitamitra Malla, Bhupatindra Malla and Ranajit Malla.
   b. Malla administrative system.
   c. Fall of the Mallas.

9. Shah Dynasty. (15 hrs)
   a. Foundation of Gorkha Kingdom - Drabya Shah.
   b. Career and Achievements of Rama Shah.
   c. Unification of Nepal: Role of Prithvi Narayana Shah, Rajendra Laxmi, Bahadur Shah and Bhimsen Thapa in the unification of Nepal.
   d. Ango-Nepal war and the Treaty of Sugauli.

Books Prescribed

1. पैशल दाहाल - नेपालको इतिहास
2. --------- - नेपालको मल्लकालीन इतिहास
3. कादीशचन्द्र रेग्मी - प्राचीन नेपालको राजनेतिक इतिहास
4. दिनेशचन्द्र पन्त - गोरखाको इतिहास (पहिलो भाग)
5. गोपाल पौडेल विक्स - नेपाल अधिराज्यको ऐतिहासिक वृत्तान्त
6. D.R. Regmi: Ancient Nepal.
7. D.R. Regmi: Medieval Nepal: Part I & II.

8. D.R. Regmi: Modern Nepal: Part I.
9. H.N. Jha: The Lichchhavis.

Reference Books

१. सूर्यविक्रम ज्ञवाली - नेपाल उपत्यकाको मध्यकालीन इतिहास

२. ज्ञानमणि नेपाल - नेपाल निरुक्त (सम्बन्धित वंश मात्र)

३. लीलामरु मुनकर्मी - नेपालको ऐतिहासिक तथा सांस्कृतिक दिग्दर्शन

४. बाबुराम आचार्य - श्री ५ महाराजाधिराज पृथ्वीनारायण शाहको संक्षिप्त जीवनी

५. पूर्णिमा (सम्बन्धित अंकहरू)

६. इतिहास संशोधनको प्रमाण प्रमेय

७. हरिप्रसाद श्रेष्ठ - नेपालको इतिहास

MASS COMMUNICATION

Full Marks: 100

Paper I

A. Communication Theory:

i. General introduction: the fact and need for communication. Influence of technology. Communication - definition, type and purpose. Journalism and communication.

ii. Communication as a process and as human behaviour - media effects.

iii. Barriers to and elements of effective communication.

B. Communications History:

i. Development and history of communication tools and technique, communication law and organisation tools and technique, communication law and organisation with special reference to Nepal according to the following scheme:

a. Ancient period upto A.D. 1450.
b. Medieval period from A.D. 1460 to 1960.
c. Modern period from 1960.
d. Communication tomorrow.

C. Communication System:

i. Typology by political ideologies - Four Theories of the press.

ii. Typologies by societal differences and social systems.

iii. Typologies by flow of communication - sociological model - communication audience - content - feedback - channel.

iv. Communication and political development Mass media and national development.

v. Development communication and international communication.

SOCIOLOGY/ANTHROPOLOGY

Level Objectives

The Bachelor's Level Course in Sociology/Anthropology is introduced to prepare students as middle level professionals in the field. It is designed to (a) help develop a Sociological/Anthropological outlook in the understanding of society and culture in general; (b) generate a Sociological/Anthropological understanding of Nepali culture, society and its place in the world; and (c) enable the independent conduct of Sociological/Anthropological research.

Introduction to Sociology/Anthropology

Paper I **Full Marks: 100**

Objectives

The objectives of this paper are to expose the students to selected Sociological/Anthropological theories, and to familiarize them with basic concepts in Sociology and Anthropology.

1. Introduction

   Definition, history and scope of Sociology and Anthropology, Sub-divisions of Sociology and Anthropology, Relationship between Sociology & Anthropology, Relationships with other Social and Biological sciences; Discipline of Sociology/Anthropology in Nepal.

2. Language of Sociology/Anthropology

   Culture; Society; Community and group; Class and caste; Status and role; Norms, values and folkways; Race; Culture and nature; Society and culture.

3. History of Human Society and Culture

   Paleolithic, mesolithic and neolithic cultures; Population and resources; Hunting,

gathering, Pastoral, and agricultural societies; Lineage/Kinship, tributive, Asiatic, Ancient, feudal, capitalistic and socialistic modes of production; Tribal, regional, state and transnational organizations.

4. Social Structure

Ethnicity; Class; Caste; Kinship and family; Economic, political and religious institutions; Gender relationship.

5. Socialization

Socialization, Stages of Socialization; Agents of Socialization; Culture and Individual; Culture and Personality; Social control.

6. Theories of Society and Culture

Brief survey of Biological and Cultural evolutionism; Diffusionism; Functionalism, Detailed survey of Structuralism; Neo-Evolutionism, Symbolism, Materialism; Conflict theory; Critical theory.

7. Social Change

Analysis of structure and change of society and culture from the perspective of evolutionism, diffusionism, historical materialism and functionalism; Patterns, processes and consequences of change; Concept of development and underdevelopment, Development and social development.

Prescribed Books

Abraham, Francis M., 1982. Modern Sociological Theory: An Introduction. Delhi: Oxford University Press.

Beals, A. and H. Hoijer, 1976. An Introduction to Anthropology. New York: Macmillan.

Bottomore, T.B., 1979. Sociology: A Guide to Problems and Literature. Bombay: Blaikie

and Son (India) Ltd.

Burkitt, M.C., 1977. The Old Stone Age: A Study of Palaeolithic Times. New Delhi: Rupa & Co.

Cohen, Percy S., 1979. Modern Social Theory. London: ELBS and Heinemann Educational Books.

Herskovits, M.J., 1974. Cultural Anthropology. New Delhi: Oxford & IBH.

Majumdar, D.N. & T.N. Madan, 1980. An Introduction to Social Anthropology. Bombay: Asia Publishing House.

PHILOSOPHY

Main Objective

Philosophy is an ancient acquisition of mankind. Man is a rational animal. Therefore, there is a secret thirst for knowledge of reality in his mind from the dawn of civilization. The existence of philosophical systems in the world proves the fact that there is spiritual hunger in man for mataphysical speculation.

A careful and constant study of philosophy will train human mind in intellectual and moral virtues, and the habit of philosophical reflection may be a valuable aid in solving problems of life.

Philosophy critically analyses the different aspects of human life, such as personnel, social, national and international, and helps a man in choosing his summum bonum of life which shapes his behaviour.

Philosophy makes human mind critical and enlarges its horizon and increases its grasping capacity. It develops habit of viewing things in their entirety and true perspective. Hence, the study of philosophy is useful not only for higher studies of different branches of humanities and social sciences but also for other branches of knowledge, such as law and public administration etc.

After completing these three papers, the students are supposed to know about the materialism of the Charvaka, epistemology of the Jainas, the Baudha philosophy, theology of the Nyaya, categories of the Vaisheshika, Philosophy of Sankhya, eightfold path of yoga and the Vedanta Philosophy.

In the second paper moral judgement and ethical standards will be made known to the students to enable them to pass their own moral judgement according to the ethical standards. Simultaneously, they shall know about the ethics of marriage, property, family and state together with the relation between individual and society.

The students shall know about ontology, epistemology, theology and cosmology in the third paper. They will also be acquainted with ancient Greek philosophy and philosophical trends in some Nepali literatures.

Paper I: Eastern Philosophy

FullMarks:100

1. (A) Definition, Scope and Method of Philosophy (Eastern and Western).
   (B) Its relation to Science and Religion.
   (C) Special Features of Eastern Philosophy.

2. The Charvaka Philosophy - Epistemology, ontology and Ethics.

3. The Jaina Philosophy - Syadavada.

4. The Baudha Philosophy:
   - The teachings of Buddha - The Four Noble Truths,
   - Philosophical Implications of Buddha's Ethical Teachings, theory of Dependent Origination, the theory of Karma, the theory of Universal Change, the theory of non-Existence of soul,
   - Four Schools of Baudha Philosophy -

(a) Sunyada
(b) Vijnanavada
(c) Sautrantika
(d) Vaibhashika

5. The Nyaya Philosophy -
(a) Conception of God,
(b) Proofs for the Existence of God.

6. The Vaisheshika Philosophy -
(a) The seven categories-substance, quality, Action, Generality, Particularity, Inherence and Non-Existence.

7. The Sankhya Philosophy - The theory of causation, Prakriti and the gunas - Purusha or the self, Evolution of the world - The doctrine of bondage and liberation.

8. The Yoga philosophy - Eightfold Path of Yoga.

9. Mimansa - Sources of knowledge.

10. The Vedanta Philosophy - The meaning of Vedanta, origin of Vedanta, the monism of Shankara-Shankara's conception of the World, God, Self, Bondage and Liberation. Ramanuja's refutation of Shankara Mayavada, Philosophical Differences among Shankara, Ramanuja, Madhva, Vallabha and Nimbarka.

Books Recommended:

Paper I

1. Chatterjee and Datta: An Introduction to Indian Philosophy.
2. Dr. S. Radhakrishnan: Indian Philosophy - 2 vols.

3. Das Gupta, S.N.: History of Indian Philosophy.
4. Hiriyanna, M.: Outlines of Indian Philosophy.

Books Recommended:

(Group "A")

1. A.C. Ewinet: The fundamental questions of Philosophy.
2. Sinha, Jadunath: Introduction to Philosophy.
3. Paulson: Introduction to Philosophy.
4. Bahm, A.S.: Philosophy. An Introduction.
5. B. Russell: History of Western Philosophy.
6. Thilly, Frank: History of Western Philosophy.
7. Mishra, Dr. Birendra Prasad: Darshan-shastra Eka Parichaya.

(Group "B")

1. Stace, W.T.: Greek Philosophy.
2. Mishra, Dr. B.P.: Darshanshashtra Eka Parichaya.

(Group "C")

1. Poudel, Lekha Nath: Tarun Tapasi.
2. Devkota, Laxmi Prasad: Sulochana.
3. Sama, Bal Krishna: Niyamita Akashmikta.

HOME SCIENCE

Introduction:

Today, a large number of girl students are persuing higher education in order to cope with pace the challanges brought by social changes. At the same time they are at the cross roads of making decision regarding their professional career and also running their homes efficiently and happily. The main purpose of Home Science and Women Development Curriculum is to prepare efficient young women for their responsibilities as home maker, mothers and other career persons for imparting maximum possible services to the family, the community and the nation at large. Therefore, it aims to provide more functional and meaningful education for young women in order to balance between their dual roles at home as well as in their career.

Bachelor's Level

Level Objectives:

After completing this level students will be able to:

1. Develop competency to meet the changing life situation in the family and community.
2. Choose their profession according to their own choice to supplement the family income.
3. Develop knowledge, attitude and skills of community extension and women development programmes in the country.
4. Organise and run a nursery school as well as non-formal programmes effectively and efficiently.

5. Help in planning balanced and nutritious meals for family and community out of locally available foods.

6. Maintain balance in managing home work and career development.

Scheme of Examination:

There shall be three papers carrying 100 marks each and covering two academic years. Out of 100 marks the 1st and 2nd paper carries 60 marks for theory, 30 marks for practical and 10 marks for departmental evaluation each and the 3rd paper carries 80 marks for theory and 20 mental practical evaluation.

1st Year

Full Mark 100
(Theory 60, Pr. 30]

Paper I: Consists	Theory	Practical examination	
		University [External]	Department [Internal]
Group A: Food Chemistry	20	5	3
Group B: Food Microbiology	20	5	3
Group C: Food & Nutrition	20	20	4
Total	60	30	10

Paper I shall have 9 questions in Theory paper covering three groups (three questions each) and students should answer 6 questions, two questions from each group. Questions should be grouped clearly such as group A, B, and C. But questions should be numbered in series such as 1, 2, 3, ... 9. The duration of examination in this paper shall be of 3 hours.

Paper II and Paper III shall have 8 questions each covering two groups (four questions each) and students should answer 6 questions (three questions from each group). Questions should be grouped clearly and be numbered in series such as 1, 2, 3, ... 8. The duration of this examination shall be of 3 hours.

Practical Paper of Paper I shall have compulsory questions covering three groups and should be conducted externally with the help of internal examiner after completing theory papers in the 1st year.

Practical paper of Paper II shall have compulsory questions and be conducted externally with the help of internal examiner after completing theory papers in the 2nd year.

Paper I

Group 'A' : FOOD CHEMISTRY

Course Description

This course is designed to provide basic knowledge on chemical nature and metabolism of carbohydrate, lipid and protein. It also deals

with the roles of vitamin, mineral, enzyme and hormones in the body.

Specific Objectives:

After completing this course the students should be able to:

1. Explain the chemical composition, classification and metabolism of lipids, carbohydrates and proteins.
2. Describe the functions, effect of deficiency, daily requirement, dietary sources and role of vitamins and minerals in metabolism.
3. Discuss about the liberation and utilization of energy in the body including basal metabolism.
4. Understand the chemical composition of food articles such as milk, egg, fish, cereals, vegetables and fruits.
5. Describe the importance of pH (acidity and alkalinity) and buffers as well as the functions and types of enzymes and hormones.

CONTENT: FOOD CHEMISTRY

1. Introduction of food chemistry.
2. Lipids - Fatty acids, saturated and unsaturated fatty acids, essential fatty acids, classification of lipids, importance of lipids, importance of lipids in diet, metabolism of lipids (with structural formula).
3. Carbohydrates - Classification, metabolism of carbohydrates (with structural formula).
4. Proteins - Chemical composition, essential and non-essential amino-acids, types of protein (complete, partially complete and incomplete classification of protein (simple, compound and derived), metabolism of protein (with

structural formula), amino acids in peptide linkage .

5. Vitamins - properties, functions, effect of deficiency, daily requirement, dietary sources, and role of fat soluble and water soluble vitamins in metabolism.

6. Minerals - Functions, effect of deficiency, daily requirements, dietary sources of calcium, phosphorus, magnesium, sodium chloride, potassium, sodium, iron and trace elements such as - copper, iodine, zinc, maganese fluorine, cobalt in metabolism.

7. Water - Functions of water, sources of water, water balance.

8. Energy metabolism - Oxidation of food, measurement of energy, basal metabolism, calculation for calorie requirement.

9. Chemical composition of some important food articles - (a) Milk, (b) Egg, (c) Fish, (d) Cereals and pulses, (e) Vegetables and fruits.

10. pH and buffers - (acidity and allcalinity functions and their importance.

11. Introduction of enzymes and hormones - functions and types.

PRACTICAL EXPERIENCES

(i) Glucose sugar test, (ii) Saponification.

B. MICRO BIOLOGY

Course Description:

This course specially deals with the beneficial as well as pathogenic roles of micro-organisms in our food.

Specific Objectives:

After completing this course the students should be able to:

1. Explain the process of fermentation in making different food articles.
2. Find out the spoilage of food and preserve the food by using different methods.
3. Understand the cause of microbial food poisoning and food infection and take precautions for sanitary handling of foods and food keeping utensils.

CONTENTS

1. Introduction of food microbiology.
2. Utilization of micro-organisms in food production -
   (a) Fermentation - production of alcohol, vineger, organic acids such as acetic, lactic and citric acids.
   (b) Production of yeast.
   (c) Use of micro-organisms in making bread, butter, curd, cheese, pickles and leafy vegetables.
3. Food-preservation - General principles of preventing the micro-organisms in foods.
   (a) Physical preservation - drying, refrigeration, home canning, smoking.

(b) Chemical preservation - use of chemicals such as sodium benzoate, sulfur dioxide, sodium nitrate, and sodium chloride, use of spices, fats and oils.

4. Food - spoilage and its causes:
   (a) Spoilage of fresh foods.
   (b) Spoilage of home - canned foods.
5. Microbiology of milk -
   (a) Contamination of milk.
   (b) Pathogenic and non-pathogenic milk bacteria.
   (c) pasteurization of milk.
   (d) Grades of milk.
6. Food - Poisioning and food infections
   (a) Botulism food poisoning.
   (b) Staphy lococcal food poisoning
   (c) Salmonella food infection
   (d) Spread of communicable diseases through food.
7. Sanitation
   (a) Sanitary handling of food.
   (b) Sanitation of food keeping utensils.

PRACTICAL EXPERIENCES

1. Field trip to nearest Diary industry to observe Pasteurization, curd, butter and cheese making process.
2. Field trip to food research lab. or food technology training center to observe food spoilage, microbial process of food preservation (Preservatives and sun drying).

Group 'C' Food & Nutrition

This course is designed to provide knowledge on nutrition for various age groups, under nutrition and malnutrition, food habits and food fads and fallacies of Nepalese people, principles of meal management and diet in various diseases. This also further provides practical knowledge in planning, calculating and preparing diets for normal and invalid persons according to age, sex, occupation and various physical conditions. It also deals with the practical knowledge on the preparation of various types of tiffin items.

Specific Objectives:

After completing this course the students should be able to:

1. Plan and calculate nutritive value of a day diet for person of different age and condition.
2. Describe undernutrition and malnutrition.
3. Understand the food habits, food fads and fallacies present among rural and urban community.
4. Plan and prepare diets for different types of diseases.
5. Plan a balanced meal for their family from local resources.
7. Prepare various food items.
8. Conduct food survey.

CONTENTS

1. Factors affecting nutritional status -income, age, sex, occupation and physical condition.

2. Nutrition for (a) Teenagers, (b) Adults, (c) Old age persons, (d) Pregnant mothers, (e) Lactating mothers, (f) Planning and calculating a day's diet for the above mentioned persons.

3. Under nutrition - definition, causes, symptoms, hazards and dietary treatments.

4. Malnutrition - protein energy malnutrition - Kwashiorkar and marasmus - definition, causes, symptoms and dietary treatments.

5. Food habits of Nepalese people - factors affecting the food habits of rural and urban people (influence of income, family size, foods available in the locality, family tradition, customs and cultural backgrounds).

6. Food fads and fallacies in rural and urban communities.

7. Diets in diseases:-
Fever and infections, diarrhea, diabetes, constipation, dysentry, tuberculosis, annemia and jaundice.

8. Meal management:
   (a) Principles of food management
   (b) Food budgeting - meaning, importance, factors to be considered in planning food budgeting.
   (c) Selection, purchase, preparation and services of food with emphasis on time energy and money available.
   (d) Proper storage of different kinds of food stuffs such as meat, milk and milk products, cereal grains, fruits and vegetables.
   (e) Arrangement of kitchen, its cleanliness and sanitation.

9. Physical change of food in cooking, effect of cooking on taste, texture, composition, nutritive value and appearance of food stuffs.

10. Legumes and pulses with special focus on soyabean.

11. Food adulteration - adulteration in cereal and cereal products in pulses, in dairy products, in spices, in fats and oils.

Practicals

1. Planning and preparing invalid diets.

   (a) Barley water, (b) Sago in water and milk, (c) Rice gruel, (d) Vegetable, dal and meat soup, (e) Plain jaulo.

2. Preparation, serving and calculating the nutritive value - Nutrients such as Protein, Carbohydrate, fat and calorie of the following items.

   (a) Momo with Khuwa and meat
   (b) Chatamari - Plain, with meat & egg.
   (c) Yomari
   (d) Sel Roti
   (e) Cake
   (f) Cookies with peanuts
   (g) Roasted chicken
   (h) Bara-shallow frying
   (i) Fish Preparation

3. Plan, prepare, and serve buffet, or lunch or dinner (to be arranged by teacher and students, table setting is required).

4. (a) A general survey of local food practices and their effects on health.

   (b) Suggestion for improved diet considering the local foods available (a brief report writing).

SOCIAL SERVICE

Full Marks: 100

Paper I: Principles of Social Service

1. Introduction

Changing Concepts of Social Service; Importance of the Study of Social Service; Philosophy of Social Service; Its Relation with Sociology; Anthropology; History; Economics; Psychology; Politics and Religion; Application of Social Anthropology in Social Service.

2. Social Case Work

Development of its Concepts; Objectives; General Principles; Contents; Methods; Its Application and Limitations.

3. Social Group Work

Development of its Concepts; Objectives; General Principles; Contents; Social Group Work as a Method of Social Service; Social Group Works and Their Role in the Development of Individuals and Communities.

4. Social Structure

Nature and Characteristics; Social Order and Hierarchy; Stratifications; Social Institutions (Caste, Family and Marriages); Social Values and Norms.

5. Social Change

Concept, Nature and Patterns of Social Change; Theories of Social Change; Factors of Social Change; Consequences of Social Change.

6. Social Control

Difinition and Elements of Social Control; Necessity, Mechanism and Agencies of Social Control.

7. Professionalism in Social Service

Social Service and Career Development; Social Service and Personality Development; The Psychology of Social Workers; Training of Social Workers; Nature and Types of Training; Agencies for Training.

8. Social Problems

a) Poverty: Nature; Relativity; Causes; Consequences; Remedial Measures.

b) Population Pressure: An Overview of Population Problem in the Present World with Special Reference to Developing Countries; Causes and Consequences of Population Growth; Different Measures for Population Control.

c) Unemployment: Causes; Types; Effects; Remedies.

d) Social Disorganisation: Definition; Types; Causes; Consequences; Remedial Measures.

e) Less Privileged and segregated Class: Definition; Nature; Causes and Corrective measures.

Books Recommended

1. G.R. Madan, Indian Social Problems, Allied Publishers, New Delhi, 1966 - 1972, Vol. II.

2. H.H. Stroup, Social Work, An Introduction to the Field; Eurasis Publishing House (Pvt.) Ltd. Ram Nagar, New Delhi - 1.

3. Walter A. Friedlander, Introduction to Social Welfare, Prentice Hall of India (Private) Limited, New Delhi, 1967.

4. Richard M. Titmuss, Essays in the Welfare State, Unwin University Books, London, 1974.

5. R.M. Maciver and Churles H. Pange, Society An Introductory Analysis, Macmillan.

6. Indian Social Problems, Analysing Basic Issues, Brij Mohan, Indian International Publications, Allahabad, 1972.

PSYCHOLOGY

Full Marks:75

Paper I: General Psychology

Course Design:

This course is designed to build up students' knowledge of psychology in general. It contains higher level of concepts of human behaviour, and orients students to the major issues of general psychology.

Objectives:

It intends to achieve the following objectives:

- familarise students with the complex nature of human behaviour.
- enable students to identify higher concepts of general psychology.
- Orient students to major theories of human behaviour.
- Enable students discuss some complex psychological phenomena.

Unit I. (A) Psychology in Historical Perspective

- Psychology in the time of Greek philosophers: Psychology as the study of soul and mind.
- Psychology in the 19th century: beginning of experimental psychology and study of psychology as the science of conciousness.
- Psychology in the 20th century.
  - I. Rise of Behaviourism and study of psychology as Science of Behaviour.
  - II. Impact of Darwinism, Gestaltists and Psychoanalysis on the study of psychology as the process or adjustment to

environment, cognitive reflection and the unconscious mind.

(B) Methods of Psychology - method of Introspection, experimentation, and field observation. Their merits and drawbacks.

Unit II. Dynamics of Behaviour

1. (a) Motivation as a process of homeostasis. Concept of homeostasis in physiology and psychology.
(b) Neurophysiology of hunger, thirst, sex and maternity drives.
(c) Development of social and personal motives, and role of learning in motivation. Concept of functional autonomy and force of habit.

2. Emotion:

(a) Neurophysilogical correlates of different emotions: fear, anger and love.
(b) Theories of emotion: James-Lange and Cannon-Bard.
(c) Role of emotion in psychosomatic diseases.

Unit III. Sensation and Perception

1. The sensory process
- psychophysics and psychophysical methods
- Sense Modalities.
(a) Vision: Characteristics of Vision (brightness, colour & theories). Visual adaptation and after image.

(b) Audition: Characteristics of audition (loudness, pitch, and timber) and their relationship with properties of sound. Auditory adaptation.

(c) Olfactory, gustatory and cutaneous sensations, and their major characteristics.

2. Perception of object, form, movement, depth and distance, and their physical and psychological cues.

3. Attention: Nature and determinants.

Unit IV. Learning

(a) Definition and Types of learning: Gagne's eight forms of learning.

(b) Models of learning.

- Pavlov's Classical Conditioning and Bechterev's Avoidance Conditioning paradigms.
- Skinner's Operant Conditioning,
- Thorndike's Trial and Error Learning.
- Tolman's Signal learning.

Unit V. Memory

1. (a) The remembering process - encoding, storage, and retrieval.

(b) Types of memory - sensory memory, Short Term Memory (STM), and Long Term Memory (LTM).

(c) Quantitative and Qualitative changes in memory. Ebbinghaus and Bartlette's contributions to the study of memory.

2. Forgetting

(a) Theories of forgetting - Trace Theory, Theory of Interference and Zigarnic Effect.
(b) Mnemonics and Mnemonists.
(c) Reminiscence - the phenomenon and its causes.

3. Transfer of learning

(a) Specific and non-specific transfer.
(b) Basic mechanism of transfer - the identity of elements and generalization.

Unit VI. Thinking

(a) Types of thinking - autistic, logical, creative, problem solving, and concept formation.
(b) Factors involved in thinking - language, mascular activity, motivation and set.

Unit VII. Individual Differences

(a) Individual difference in intellectual abilities.
- Nature of intelligence.
- Distribution of intelligence.
- Introduction to the measurement of intelligence - Stanford Binet, WISC and WAIS.
- Introduction to the measurement of specific abilities: GATB and DATB

(b) Personality

- Type and Trait theories of personality.

- Biological and Sociological determinants of personality. Measurement of personality MMPI, RT, and TAT.

Text Book

1. Morgan, C.T. and King, R.A.: Introduction to Psychology: McGraw Hill Book Company.

2. अब्दुर्रहमान : सामान्य मनोविज्ञान, मोतीलाल बनारस दास, पटना

Paper II: Social Psychology

Full Marks:75

Course Description:

This course is designed to orient students to the impact of society and social interactions on human behaviour. It deals with structure, types, process and functions of groups in reference to the determination of major social behaviour.

Objectives:

The course intends to:

i. enable students to identify major types of social behaviour studied in psychology.

ii. familiarise them with the process of the formation and change of the social behaviour.

iii. enable them to explain social behaviour and its significance.

Unit I. Introduction:

a. Definition, scope, applications of social psychology. Relation of

social psychology with other sciences: sociology, anthropology & politics.

b. Methods of social psychology: experimental, survey, interview, observation and sociometry.

Unit II. Socialization:

- Nature and process of socialization.
- Social interaction: person to person, person to group, and group to group.
- Importance of socialization.
- Agents of socialization: family, peers, neighbours and community groups, educational institution, caste, language and so on.
- Basic concepts of social perception.
- Basic concepts of social motivation.

Unit III. Attitude:

- What is attitude ?
- Formation of attitude.
- Change of attitude: factors affecting attitude change.
- Measurement of attitude: Likert scale, Bogardus social distance scale, Thurstone scale.

Unit IV. Group:

- Definition, formation, types, and functions of a group.
- Group norm, group marale and its criteria.
- Confirmity and change of group.

Crowd

- What is crowd ?
- Characteristics of a crowd.
- Types of crowds.
- Nature and characteristics of a mob. Difference between crowd and mob.

Unit V. Leadership:

- Nature and definition.
- Characteristics of a leader.
- Types of leadership: authoritarian and democratic.
- Functions of a leader.
- Emergence of leadership.

Unit VI. Public Opinion:

- Meaning of public opinion.
- Characteristics, and formation of public opinion.
- Agents of public opinion formation: press, radio, and T.V.; and educational institutions etc.

Unit VII. Propagandas:

- What is propaganda ?
- Nature of propaganda.
- Types of propaganda.
- Techniques of propaganda: Plain folle techniques, Band wagon technique, name calling, repetation and exaggaration, Glittering genetality technique, appeal to authority etc.
- Limitations of propaganda.

Unit VIII. Prejudice:

- What is prejudice ?
- Characteristics of prejudice.
- Formation of prejudice (the conditions which interfere the formation of prejudice).
- Racial prejudice and its consequences.

Text Book

1. Kuppuswamy: Introduction to Social Psychology.
2. Lindgren: Introduction to Social Psychology.

Reference

1. Newcomb: Social Psychology.
2. Sherif & Sherif: An Outline of Social Psychology.
3. Kinble & Yourng: Handbood of Social Psychology.

नेपाली

प्रथम पत्र - नेपाली कथा, उपन्यास र कविता

पाठ्यांश	अंक
नेपाली आख्यान	४०
नेपाली कविता	६०
	१००

नेपाली आख्यान ४०

एकाइ विभाजन

एकाइ (क) कथा र उपन्यास सिद्धान्त एवं विकास प्रक्रिया तथा प्रतिनिधि कथाकारका कथाहरू । २०

एकाइ (ख) उपन्यासकार बाडन्देल, गोठाले, पारिजात, विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला र राजेश्वर देवकोटाका उपन्यासहरू । २०

पाठ्यांश विषय विवरण :

एकाइ (क) कथा र उपन्यास–सिद्धान्त एवं विकास-प्रक्रिया तथा निर्धारित कथाकारका तीकिएका कथाहरू ।

१. कथा र उपन्यास-सिद्धान्त तथा विकास प्रक्रिया

क) कथा सम्बन्धी सिद्धान्त (परिभाषा, तत्व एवं वर्गीकरण)

ख) नेपाली कथाको विकास प्रक्रिया (आख्यान परम्परा, आधुनिक नेपाली कथाको प्रादुर्भाव, प्रमुख मोड तथा तिनका प्रवृत्ति)

ग) उपन्यास सम्बन्धी (परिभाषा एवं वर्गीकरण)

घ) नेपाली उपन्यासको विकास – प्रक्रिया (विकासक्रमका मोड एवं तिनको प्रवृत्ति)

२. प्रतिनिधि कथाकारका कथाहरू (निम्नलिखित कथाकार एवं तिनका प्रवृति तथा ती कथाको विश्लेषण र विशिष्ट पङ्क्तिहरूको व्याख्या):

क) गुरूप्रसाद मैनाली - चिताको ज्वाला
ख) विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला - मधेशतिर
ग) भवानी भिक्षु - हारजीत
घ) गोविन्द बहादुर गोठाले - मैले सरिताको हत्या गरें
ङ) विजय मल्ल - एक बाटो अनेक मोड
च) इन्द्र बहादुर राई - रातभरि हुरी चल्यो
छ) रमेश विकल - फुटपाथ मिनिस्टर
ज) पोषण पाण्डे - हर्के तामाङको संस्मरण
झ) बालकृष्ण पोखरेल - पुतली संसार
ञ) मनु ब्रजाकी - माऱ्यो च्याङ्वा माऱ्यो
ट) ध्रुवचन्द्र गौतम - विशाखदत्त तिम्रो नाम के हो ?

एकाइ (ख) उपन्यासकार बाङ्देल, पारिजात, विश्वेश्वर र राजेश्वरका उपन्यासहरू ।

१. (क) उपन्यासकार बाङ्देल र उनका प्रवृत्ति
(ख) विभिन्न कोणबाट "मुलुकबाहिर" उपन्यासको विवेचना ।
(ग) "मुलुकबाहिर" उपन्यासका विशिष्ट पङ्क्तिको व्याख्या ।

२. (क) उपन्यासकार पारिजात र उनका प्रवृत्ति ।
(ख) विभिन्न कोणबाट "शिरीषको फूल" उपन्यासको विवेचना ।
(ग) "शिरीषको फूल" उपन्यासका विशिष्ट पङ्क्तिहरूको व्याख्या ।

३. (क) उपन्यासकार विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला र उनका प्रवृत्ति ।
(ख) विभिन्न कोणबाट "नरेन्द्र दाइ" उपन्यासको विवेचना ।
(ग) "नरेन्द्र दाइ" उपन्यासका विशिष्ट पङ्क्तिहरूको व्याख्या ।

४. (क) उपन्यासकार राजेश्वर देवकोटा र उनका प्रवृत्ति ।

(ख) विभिन्न कोणबाट "द्वन्द्वको अवसान उपन्यासको विवेचना ।

(ग) "द्वन्द्वको अवसान" उपन्यासका विशिष्ट पङ्क्तिहरूको व्याख्या ।

नेपाली कविता ६०

एकाइ - विभाजन

एकाइ (क) कविता सिद्धान्त, विकास प्रक्रिया र प्रमुख नेपाली कविका फुटकर कविता । ३०

एकाइ (ख) प्रमुख नेपाली खण्ड काव्य २०

एकाइ (ग) प्रमुख नेपाली महाकाव्य १०

पाठ्य विषय विवरण

एकाइ (क) कविता सिद्धान्त, विकास प्रक्रिया र प्रमुख नेपाली कविता फुटकर कविता

१. कविता सिद्धान्त (खण्डकाव्य र महाकाव्य सिद्धान्त समेत)

२. नेपाली कविताको विकास-प्रक्रिया (खण्डकाव्य-नाट्यकाव्य र महाकाव्य समेत)

३. निम्नलिखित प्रमुख नेपाली कवि एवं तिनका निर्धारित कविताहरूको विवेचना र विशिष्ट पङ्क्तिहरूको व्याख्या :

१. सुवानन्द दास - कालु पाँडे : राजभक्ति
२. यदुनाथ पोखरेल - स्तुति पद्य
३. ज्ञानदिन दास - भ्याउरे भजन
४. भानुभक्त आचार्य - भक्तमाला
५. मोतीराम भट्ट - म यसो भनूं कि उसो भनूं
६. लक्ष्मीदत्त पन्त - कि ऊ जानोस् कि मैं जानूं
७. सोमनाथ सिग्द्याल - पथिक प्रेम
८. लेखनाथ पौड्याल - काल महिमा
९. बालकृष्ण समः मृत्यु पछिको अभिव्यञ्जना

१०. माधवप्रसाद देवकोटा -अपूर्व दीपाली
११. लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा -पागल
१२. सिद्धिचरण श्रेष्ठ - मेरो प्रतिबिम्ब
१३. युद्धप्रसाद मिश्र - वनकालीमा
१४. माधवप्रसाद घिमिरे - वैशाखः
१५. केदारमान व्यथित - उल्कापात
१६. भूपि शेरचन - हामी
१७. मोहन कोइराला घाइते युग
१८. वैरागी काइला - मातेको मान्छेको भाषण
मध्यरातपछिको सडकसित
१९. कञ्चन पुडाउसैनी - आः नेपाल अंगालमा
२०. वीरेन्द्र सुब्बा - मेला
२१. कृष्णभूषण बल - पर्वतुपछ्रं ।

एकाइ (ख) प्रमुख नेपाली खण्डकाव्य-नाट्यकाव्य

१. क) खण्डकाव्यकार लेखनाथ र उनका प्रवृत्ति
ख) विभिन्नकोणबाट "ऋतु-विचार" खण्डकाव्यको विवेचना
ग) "ऋतु विचार" खण्डकाव्यको वसन्त विचारका विशिष्ट पङ्क्तिहरूको व्याख्या ।

२. क) खण्डकाव्यकार बालकृष्ण सम र उनका प्रवृत्ति ।
ख) विभिन्न कोणबाट "आगो र पानी" खण्डकाव्यको विवेचना ।
ग) "आगो र पानी" खण्डकाव्यका विशिष्ट पङ्क्तिहरूको व्याख्या ।

३. क) खण्डकाव्यकार देवकोटा र उनका प्रवृत्ति ।
ख) विभिन्नकोणबाट "कुञ्जिनी" खण्डकाव्यको विवेचना ।
ग) "कुञ्जिनी" खण्डकाव्यका विशिष्ट पङ्क्तिहरूको व्याख्या ।

४. क) नाट्यकाव्यकार माधव घिमिरे र उनका प्रवृत्ति

ख) विभिन्न कोणबाट शकुन्तला नाट्य-काव्यको विवेचना ।

ग) "शकुन्तला" नाट्यकाव्यका विशिष्ट पङक्तिहरूको व्याख्या

एकाइ (ग) प्रमुख नेपाली महाकाव्य

१. (क) महाकाव्यकार भानुभक्त आचार्य र उनका विशेषता

(ख) भानुभक्तीय रामायणको विभिन्न कोणबाट अध्ययन

(ग) भानुक्तीय रामायणका "अरण्यकाण्ड" का विशिष्ट पङक्तिहरूको व्याख्या ।

२. (क) महाकाव्यकार लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा र उनका विशेषता

(ख) विभिन्न कोणबाट "सुलोचना" महाकाव्यको विवेचना ।

(ग) उपर्युक्त महाकाव्यका ३ - १० संगका विशिष्ट पङक्तिहरूको व्याख्या ।

<u>प्रथम पत्रका पाठ्य-पुस्तकहरू :</u>

१. नेपाली कथा भाग २, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
२. लैनसिंह वाङदेल - मुलुक बाहिर, पुस्तक संसार, विरानगर ।
३. राजेश्वर देवकोटा - द्वन्द्वको अवसाल, नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान, काठमाडौं ।
४. पारिजात -शिरिषको फूल, पुस्तक संसार,विराटनगर
५. विश्वेश्वर प्रसाद कोइराला - नरेन्द्र दाइ, प्रतिनिधि साहित्य प्रकाशन, काठमाडौं ।
६. नेपाली कविता, भाग २, साझा प्रकाशन,काठमाडौं
७. नेरवनाथ पौड्याल - ऋतुविचार, साझा प्रकाशन,काठमाडौं ।

८. बालकृष्ण सम - आगो र पानी, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
९. लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा -कुञ्जिनी, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
१०. माधव प्रसाद घिमिरे - शकुन्तला, नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान, काठमाडौं ।
११. लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा - सुलोचना, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।

स्नातक (बी. ए.) तहको ऐच्छिक नेपालीका निम्न अतिरिक्त पाठ्यसामग्री (विद्यार्थीहरूको विशेष ज्ञानवर्द्धनका लागि मात्र निर्धारित)

<u>प्रथम पत्रः नेपाली आख्यान र कविता</u>

१. लेखनाथ पौडेल - कविशिरोमणि लेखनाथ पौड्यालका प्रतिनिधिकविता-संग्रह, सूचना विभाग, काठमाडौं ।
२. लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा - मनोरन्जन, नेपाल संस्कृतिक संघ, काठमाडौं ।
३. भूमि शेरचन - घुम्ने मेचमाथि अन्धो मान्छे साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
४. बदरीनाथ भट्टराई - ऐतिहासिक कहानी संग्रह, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
५. रमेश विकल - नयाँ सडकको गीत, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
६. पोषण पाण्डे - आँखी झ्याल, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
७. ताराप्रसाद जोशी - नेपाली कविता संग्रह भाग २ साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
८. नीरविक्रम प्यासी - दुबला महाकाव्य, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
९. डा० वासुदेव त्रिपाठी - सिंहावलोकन, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
१०. राममणि रिसाल - नेपाली काव्य र कविता, साझा प्रकाशन, काठमाडौं ।
११. हीरामणि शर्मा पौड्याल - समालोचनाको बाटोमा, चितीपानी, फलेबास, पर्वत ।

हिन्दी

सामान्य उद्देश्य-

स्नातक स्तर में हिन्दी शिक्षणका उद्देश्य छात्रोंको हिन्दी साहित्यकी श्रेष्ठ कृतियोंका आलोचनात्मक ज्ञान दिलाना है । इस स्तर पर ऐतिहासिक और तुलनात्मक अध्ययन भी अपेक्षित है । साहित्यकी सभी विधाओं के सम्यक् आलोचनात्मक अध्ययन द्वारा स्नातकों की मौलिक चिन्तन शक्ति और अभिव्यक्ति-प्रतिभाको पूरी तरह विकसित करना अध्यापन कार्यक्रम का उद्देश्य है। इस उद्देश्य की पूर्ति के हेतु विभिन्न स्तरीय कृतियों के अध्ययन के साथ ही हिन्दी साहित्य के इतिहास और काव्य शास्त्रका सामान्य परिचय भी अपेक्षित है । हिन्दी साहित्य की पूर्व पीठिका के रूपमें संस्कृत का भी सामान्य अध्ययन यहां आवश्यक है ।

परीक्षा कार्यक्रम-

इस विषय में एकसौ अङ्कों के तीन पत्र होंगे । परीक्षार्थियों को सभी प्रश्नों के उत्तर हिन्दी भाषा एवं देवनागरी लिपि में देने होंगे ।

पाठ्यक्रम तथा अङ्कोंका विभाजन निम्न प्रकारसे होगा:-

प्रथम पत्र -	पूर्णाङ्क: १००
(क) प्रबन्ध काव्य	- २५ अङ्क
(ख) मुक्तक-काव्य (आधुनिक कवि एवं कवितायें तथा प्राचीन कवि एवं कवितायें)	- ६० अङ्क
(ग) काव्य शास्त्रका सामान्य परिचय	- १५ अङ्क

पाठ्यपुस्तकें-

(क) कुरूक्षेत्र: रामधारी सिंह दिनकर, उदयाचल प्रकाशन, पटना ।

अध्ययन क्रम: काव्य विधाओंका परिचय, प्राचीन प्रबन्ध और मुक्तक-काव्य, हिन्दी के आधुनिक प्रबन्ध काव्यमें कुरूक्षेत्रका स्थान, कवि-परिचय, कुरूक्षेत्र की समस्या, शैली, लोकप्रियता का कारण, व्याख्या एवं समालोचना ।

(ख) काव्य-पारिजात:- सं. डा. विजयेन्द्र स्नातक नेशनल पब्लिसिंग हाउस, नयी दिल्ली ।

निर्धारित अंश:- आधुनिक काव्य खण्ड-

(क) अयोध्यासिंह उपाध्याय हरिऔध - पवन दूत प्रसंग
(ख) मैथिली शरण गुप्त - बन वासिनी सीता
(ग) जयशंकर प्रसाद - चिन्ता
(घ) सूर्यकान्त त्रिपाठी (निराला) - तुलसीदास का उद्‌बोधन; बादल राग
(ङ) सुमित्रा नन्दन पंत - ताज, परिवर्तन
(च) महादेवी वर्मा - फिर विकल हैं प्राण मेरे, हे चिर महान
(छ) विहारी लाल - दोहा - स्तवक
(ज) जगन्नाथ दास रत्नाकर - उद्धव व्रज गमन

अध्ययनक्रम-

(१) मध्यकालीन काव्यका महत्व, महाकवियोंका परिचय, भक्ति और शृङ्गारपरक गीत, गीतोंकी शैली, काव्यगत विशेषतायें, व्याख्या एवं समालोचना

(२) उसी प्रकार आधुनिक काव्य खण्डमें खड़ी बोली कविता का विकास, आधुनिक युगमें मुक्तक काव्यका महत्व, कवियों की प्रेरणा भूमि, छायावाद, रहस्यवाद, प्रयोगवाद आदिका संक्षिप्त परिचय, प्रमुख कवियोंका परिचय, काव्यगत विशेषतायें, व्याख्या तथा समीक्षा

(ग) काव्य शास्त्रका सामान्य परिचय-

निर्धारित पुस्तकें

१. काव्याङ्ग - विवेचन - भारती भवन, पटना ।

२. अलङ्कार - मुक्तावली - डा. देवेन्द्र नाथ शर्मा ।

अध्ययनक्रम-

१. काव्यकी परिभाषा, आत्मा, प्रयोजन, रस

२. अनुप्रास, उपमा, रूपक, उत्प्रेक्षा, अतिशयोक्ति, विरोधाभास, विभावना, समासोक्ति, एवं विशेषोक्ति के लक्षण उदाहरण ।

URDU

1. Introduction

The course of Diploma level is for those students who have studied Urdu I.A. level for two years. The content of this course has been designed for the duration of two years. It has been divided into two sections. In section A it has been stressed on literature study (Prose & Poetry). The content of section B is Language study. In this section a brief introduction to literary tradition and history of Urdu Language will be the subject matter of the study.

2. Objectives

The objectives of this course is to develop the language skills of students and to make wider their knowledge about Urdu literature.

DESCRIPTION OF COMPONENT CONTENT

Paper I: Component Content

Full Marks:100

1. Urdu Prose (Full Marks:30)

Writings of: Dr. Abullais Siddique, Sir Sayed Ahmad Khan, Mohmmad Hussain Azad, Nazir Ahmad, Shibli Nomani, Sayed Sajjad Haidar Yaldram, Prem Chand, Agha Hashar, Rashid Ahmad Siddique, Molvi Abdul Haque.

2. Urdu Poetry (FullMarks:40)

Manzoomat of: Nazir Akbar Abadi, Azad, Hali, Shibli Akbar, Iqbal, Zafar Ali Khan, Josh, Nadir Kakorvi, Nazm Tabatai.

3. Novel (Full Marks:30)

Gauo Dan, Munshi Prem Chand

Prescribed Text Book

i. Dr. Abullais Siddique: Jadid Urdu Adbiat; (For B.A. Karachi University), Feeroz Sons, Karachi.

ii. Dr. Abullais Siddique: Urdu Zaban Ka Mukhtasir Khaka.

iii. Sind Text Book Board: Urdu Ki Adbi Tarikh Ka Khaka; Urdu Academy Sind, Karachi.

मैथिली

स्नातक सामान्य उद्देश्य:-

परिष्कृत तथा अलंकृत मैथिली भाषामे भाषाभिव्यक्तिक क्षमता प्रदान कराएव ।

मैथिली भाषामे निर्मित तत्कालिक साहित्यक विभिन्न विधाक भाषा, भाव, आदिक बोधद्वारा छात्रवर्गसँ साहित्यिक समालोचना करबाक क्षमताक उद्भाव कराएव ।

छन्द, अलंकार एवं काव्याङ्गक अध्ययनद्वारा छात्रलोकनिमे काव्यशास्त्रीय अध्ययन रुचि जनाएव ।

मिथिलाक्षरमे निबन्ध साहित्यक सम्प्रदायक अध्ययनक हेतु मिथिलाक्षरमे लिखबा पढबाक क्षमता प्रदान कराएव ।

मैथिली भाषा एवं साहित्यमे प्रयुक्त संस्कृत तत्सम एवं तद्भव शब्दक शुद्ध उच्चारण तथा अर्थबोधक हेतु संस्कृत भाषा एवं साहित्यसे परिचय कराएव ।

मैथिली साहित्यसं निबद्ध नेपाली मैथिली संस्कृति सभ्यता आचार व्यवहार तथा नैतिक धारणक ज्ञान संगहि माटिक अनुकूल राष्ट्रिय चेतनाक विकास कराएव ।

मैथिली भाषा तथा साहित्यक विकासमे नेपालक योगदानक विवेचनक संगहि राष्ट्रिय दृष्टिसं नेपाली मैथिली साहित्यक स्थानक अभिबोध कराएव ।

प्रथम पत्र:- पूर्णाङ्क : १००

१. पाठ्यांश परिचय:-
पद्य-काव्य एवं काव्य शास्त्र

२. पद्य-काव्य ---------- ६०
काव्य शास्त्र ---------- ४०

(क) महा-काव्य
त्रिपुण्ड:- डा. धीरेन्द्र (१ सं ३ सर्ग धरि)

(ख) खण्ड काव्य:-
रमा कान्त झा - व्यथा, (सर्ग १ सं. ४ सर्ग धरि)

(ग) १ विद्यापति
(क) शक्ति बन्दना
(ख) हर हरि
(ग) अन्तक चिन्ता
(घ) पिया विनु पावस रानि
(ङ) पावस अभिसार
२ गोविन्द दास:-
(क) कुसुमा बदनी
(ख) मनमोहन
३ उमापति
(क) धनिक विशेष
(ख) विष्णु पद
४. लोचन:-
(क) धीर सयामी
५ लालदास:- जानकी बन्दना
६ चतुर-चतुर्भुज-गीत-१
७ कवि शेखर बदरीनाथ झा:- सन्ध्या वर्णन
८ ईश नाथ झा - कोकिल प्रति आउ
९ वैद्यनाथ मिश्र यात्री - कवि स्वप्न
१० आरसी प्रसाद सिंह - सेफालिका
११ राजकमल चौधरी - प्रवास
१२ बुद्धिधारी सिंह - स्मृति
१३ जयनारायण मल्लिक - माझी
१४ धीरेन्द्र - हेड्नर सँ टाड्नल कोट
(क) काव्य शास्त्र:-
१. काव्यक परिभाषा
२. काव्यक प्रयोजन
३. काव्यक भेद
४. लेखक सामान्य परिचय
(ख) अलंकार
१. अनुप्रास
२. उपमा
३. रूपक
४. व्यतिरेक
५. विभावना

(ग) छन्द:-

१. द्रुत बिलम्बित
२. बसंत तिलका
३. हरिरितिका
४. दोहा
५. चौपाई
६. छप्पय

शिक्षण विवरण:-

१. पद्य काव्यक सामान्य परिचय
२. महाकाव्यक उत्पत्ति, परिभाषा एवं विकास
३. मुक्तक काव्यक सामान्य परिचय एवं विकास क्रमक परिचय
४. निर्धारित काव्यक रचयिताक साहित्यिक एवं ऐतिहासिक परिचय
५. निर्धारित महाकाव्य एवं खण्डकाव्यमे प्रयुक्त भाषा, भाव, शैली तथा रसक अध्ययन
६. निर्धारित महाकाव्यक एवं खण्डकाव्यक अंशाक कथानक, सारांश, चरित्र-चित्रण तथा व्याख्येय अंशाक व्याख्या एवं समीक्षा
७. निर्धारित मुक्तक सबहिक सारांश, व्याख्या तथा समीक्षा
८. काव्यक परिभाषा, प्रयोजन भेद एवं रसक सामान्य परिचय
९. निर्धारित अलंकार छन्दक सामान्य परिचय संगहि प्रत्येकक लक्षण एवं उदाहरण ।

पाठ्य पुस्तक:-

(क) कवि शेखर बदरीनाथ झा - एकाबली परिणय
(ख) रमाकान्त झा - व्यथा
(ग) स. प्रकाशक - मै.अ. पटना - कविता संग्रह

सन्दर्भ पुस्तक सूची:-

१. मैथिली साहित्यक रूपरेखा - सम्पादक डा.वासुकीनाथ झा, चेतना समिति, पटना ।
२. मैथिली साहित्यक इतिहास - डा. दुर्गानाथ झा श्रीश ।
३. मैथिली कवि दर्शन - डा. व्यथित, भारती पुस्तक केन्द्र, दरभङ्गा ।

४. अलंकार प्रवेश - उमानाथ झा - अनन्त प्रकाशन, दरभङ्गा ।
५. काव्यशास्त्र - डा. दिनेश कुमार झा, पटना ।
६. काव्य मीमांसा - डा. जयधारी सिंह - प्रभाकर । प्रथम द्वितीय भाग, मैथिली अकादमी, पटना ।
७. काव्यशास्त्रक रूपरेखा - डा. धीरेश्वर झा, धीरेन्द्र अंचल शिक्षा समिति, जनकपुरधाम ।
८. साहित्य समीक्षा, (प्रथम तथा द्वितीय भाग) बैदेही समिति, दरभङ्गा ।
९. मैथिली व्याकरण और रचना - पं. युगेश्वर झा, भारती भवन, पटना ।
१०. मैथिली छन्द शास्त्र, पं. गोबिन्द झा, मैथिली पुस्तक केन्द्र, दरभङ्गा ।
११. संचयिता - मध्यम पाण्डव, बैदेही पुस्तक भण्डार, पटना ।

नेवारी

प्रस्तुत पाठ्यक्रम नेपाल भाषा साहित्य बिषय कयाः व्वनीपिं विद्यार्थीपिंके निम्न कथंया योग्यता व सीप विकासया तातुनी -

१. स्नातकोत्तर तगिनय् थ्व बिषय कयाः व्वने फय्केत पूर्वाधार दय्केगु ।
२. साहित्यया लक्षण सम्बन्धी सैद्धान्तिक ज्ञान दय्कः नेपाल भाषाया साहित्यिक रचनाया समीक्षा याय् फय्केगु ।
३. नेपाल भाषा, भाषा साहित्यकारपिनि साहित्यिक परिचय दय्केगु ।
४. प्रचलित नेपाल लिपिं च्वये फय्केगु व च्वयातःगु व्वने फय्केगु ।

कार्यक्रम -

द्वं	पत्र	बिषय शीर्षक	पूर्णाङ्क
न्हापांगु	न्हपांगु	पद्य साहित्य	१००
निगूगु	निगूगु	बांखं, उपन्यास नातक	१००
	स्वंगूगु	भाषा व निबन्ध	१००

न्हापांगु पत्र : पद्य साहित्य पूर्णाङ्क : १००

तातुना-

१. नेपाल भाषाया काव्य साहित्ययाप्रवाह थुइकेगु ।
२. नेपाल भाषाया महाकाव्यं, खण्डकाव्य व मुक्तक कविता म्हसीकेगु ।
३. काव्य सम्बन्धी सैद्धान्तिक ज्ञान दय्का समीक्षा याये फयेकेगु ।

व्वने ज्वलं

१. मुक्तक कविता

(क) प्राचीन -

बारसंम प्रेम बहादुर कसाः (मुंम्ह यैः च्वसापासा) वि.सं. २०२० ।
(स्वंयनंगु, सिलुतिर्थ, जि बया ला लछि मदुनि व संसारया कारण जक) ।

पुलांगु मे
(भाग २) सं. मानदास तुलाधर। यँः कमलाछि, ने.सं.१०८७ (हे मछिन्दरनाथ सुरज, जय जय भैरव, भगवती डन्हुने, मयल रे मा जक)

(ख) माध्यमिक

सिद्धिदास अमात्य "उद्योगी शिवनर" संवाद यँः सिद्धिदास बुद्धिंखलः । १०८६

रामजी प्रधानाङ्ग "उपदेश" पद्य पुचः (स्वकःगु) । १०८२ ।

योगवीर सिं "नेपाल भाषा" योगसुधा (निकःगु) ११०० ।

हरिभक्त माथेमा "थःत थमन म्हसियावः" भकीगु साहित्य (निकःगु)। १०८७ पौल्याः ७३

मानलाल मास्के "भजन" भकीगु साहित्यया तंसा । यँः नेपाल भाषा परिषद, ने.सं. १०८४, पौल्याः ४

(ग) आधुनिक -

नेपाल भाषा आधुनिक कविता	सं.कात्तीनाथ तमोट यँः पासामुना, १०८६ (थुली जक)
चित्तधर हृदय	देगः
सिद्धिचरण श्रेष्ठ	सिद्धिचरण
केदारमान व्यथित	असमानता
भैरब गोपाल बैद्य	घनघोर घटा
माधवलाल कर्माचार्य	जगया चुनौति
दुर्गालाल	जिगु मे
श्याम सुन्दर सैंजु	मां-मतिना
पूर्ण बहादुर बैद्य	मां-बौनाप
योगेन्द्र प्रधान	न्हाय स्यंगु किपा
गिरिजा प्र. जोशी	भ्वाथ सफुया विलाप

बुद्ध सायमी — प्याय्चाःगु आगमती
आनन्द जोशी — व ला खुसि खः

२. महाकाव्य

अर्हत् नन्द — धर्मरत्न यमि। यँः नेपाल भाषा परिषद १०८१ (जन्म, भगवानया रूपय् ...., भिक्षुत्व ग्रहण, लायकूली विरह मि जक)

३. खण्डकाव्य

सत्यसती — सिद्धिदास अमात्य। यँः लुमन्ति खलः ,१०९९

४. छन्द,रस व अलंकार

क) छन्दः- अनुष्टुप, शिखरिणी, मालिनी, वसन्ततिलका, अग्धारा, शार्दूलविक्रीडित, मन्दाक्रान्ता व भुजङ्गप्रयात जक ।

ख) रसः- नव रस परिचय ।

ग) अलंकारः- उपमा, रूपक, उत्प्रेक्षा, समासोक्ति, वक्रोक्ति,श्लेष, व्याजस्तुति व अनुप्रास जक ।

अंक विभाजन

प्राचीन, माध्यमिक व आधुनिक पाखें स्वंगू समीक्षात्मक न्ह्यसः न्यनाः छगूया जक लिसः

च्वकेगु (थन माध्यमिकया दुने खण्डकाव्य अले आधुनिकया दुने महाकाव्य लाः) २०

इकाइ १,२ व ३ पाखें न्यागू न्ह्यसः न्यनाः स्वंगूया चौहाकथेक लिसः च्वकेगु ३×१० = ३०

इकाइ १,२ व इकाइ ३ पाखें न्यागू उद्धरण वियाः स्वंगूया व्याख्या याकेगु ३×१० = ३०

छन्द परिचय (इकाइ ४ क) स दुगु छन्द मध्ये स्वंगू जक १०

रस वा अलंकार परिचय (इकाइ ४ ख) व (ग) सदुगु रस व अलंकार मध्ये गुगु स्वंगूजक १० ।

ग्वाहालि ज्वलं

मल्ल कमल प्रकास	सिकःमिया स्वाने। क्रान्तिपुरः नेपाल भाषा परिषद, १०९८ (माःगु अंश जक)
हृदय, चित्तधर	भ्कीगु साहित्य। क्रान्तिपुरः नेपाल भाषा परिषद ।१०९८ (माःगु अंश जक)
बैद्य, जनकलाल	सत्यसतीया विवेचना। यँः च्वसापासा, १०८७।
प्रधान, नमदेश्वर	(क) सिर्जना। यँः सान्त्वना प्रकाशन, १०९६ (माःगु अंश जक)
	(ख) जिगु विचाः जिगु धापु। यँः सान्त्वना प्रकाशन ११०५ ।
कंसाकार, प्रेमबहादुर (सौ)	सिद्धिदास म्हसीके । यँः च्वसापासा, १०८७ (माःगु अंश जक)
लाकौल, बैकुण्ठ प्रसाद	रस, अलंकार, छन्द । यँः पासामुना, १०९८। थुलिंचा (भूमिका जक)
श्रेष्ठ, माणिकलाल	समालोचनाया सिद्धान्त । यँः च्वसापासा, १०८८ ।
कर्माचार्य, माधवलाल	जिगु मिखाय् साहित्यया छुं। यँः नेपाल भाषा परिषद। ११०० ।
जोशी, रत्नध्वज	(क) साहित्यया तिसा । यँः नेपाल भाषा परिषद, १०९४ ।
	(ख) आरति । यलः कीर्ति सफू कुथि , ११०० ।
बज्राचार्य, शान्तहर्ष	रसमंजरी । यँः १०९९ ।
लीनहार्ड, सिग्फ्रेड	नेवारी गिति मंजरीया भूमिका। यँः नेपाल भाषा परिषद, ११०१ ।

बिषय : संगीत (ललितकलाको लागि मात्र)

बिषय परिचय

१. संगीत विषय लिने विद्यार्थीले गायन अथवा वादन (सीतार सरोद, इशराज, वेला,बाँसुरी, तबला, मृदंग आदि) एक बिषय लिन सक्ने छन् ।

२. पाठ्यक्रम राग-ताल र गीतहरू सबै भरतखण्डे स्वरलिपि अनुसार हुनेछ ।

३. शास्त्रीय पद्धामा सैद्धान्तिकमा १०० अंक र प्रयोगात्मक पद्धामा २०० अंक गरी जम्मा ३०० (तीन सय) अंकको हुनेछ र लोक पद्धामा सैद्धान्तिकमा ३० र प्रयोगात्मक शास्त्रीय र लोकपद्धा गरि पूर्णाङ्क जम्मा ४०० अंकको हुनेछ

४. सैद्धान्तिक र प्रयोगात्मक पद्धामा भिन्द्धा भिन्दै उत्तीर्ण हुनु पर्ने छ ।

५. सैद्धान्तिक पद्धाको बार्षिक परीद्धामा शास्त्रीयतर्फ ३ घण्टाको र लोकपद्धामा १:३० (डेढ) घण्टाको लिखित परीद्धा हुनेछ ।

६. प्रथम पत्र शास्त्रीय पद्धाको सैद्धान्तिक, व्दितीय र तृतीय पत्रहरू शास्त्रीय पद्धाको प्रयोगात्मक तथा चतुर्थ पत्र लोक पद्धाको सैद्धान्तिक र प्रयोगात्मक गरी जम्मा चारपत्रहरू हुनेछन् ।

७. रागका बन्दिशहरूमा यथासक्य राष्ट्र भाषामा नै जोड दिने ।

८. प्रयोगात्मक पद्धामा हरेक विद्यार्थीको छुट्टा छुट्टै परीद्धा लिइनेछ ।

पाठ्यक्रमको उद्धेश्य

१. संगीतको विशेष स्तरको जानकारी दिइने ।

२. सुनेर सिकेका रागहरू तथा तालहरूलाई चिन्न सक्ने तुल्याउने ।

३. सिकेका राग, ताल तथा गीतहरूलाई स्वतन्त्र रूपले आफ्नो कौशल देखाई प्रस्तुत गर्न सक्ने तुल्याउने।

४. संगीत सम्बन्धी पारिभाषिक शब्द तथा लक्षण, श्रुति-स्वर विभाजन, नेपालमा संगीतको क्रमिक विकास तथा उत्तर भारतीय संगीतको संक्षिप्त इतिहास तथा पाश्चात्य स्वरलिपिको साधारण ज्ञान गराउने ।

५. देशको सांस्कृतिक विकासमा लोक संगीतको भूमिकाको महत्व बोध गराउने ।

६. नेपाली लोकबाजाहरूलाई वैज्ञानिक विश्लेषणको आधारमा सामाजिक र धार्मिक पृष्ठभूमिसंग परिचित गराउने ।

७. विभिन्न क्षेत्रको नेपाली लोकगीतको सांगितिक मान्यताको आधारमा राष्ट्रिय संस्कृतिको बोध गराउने ।

८. विभिन्न चाडपर्व तथा संस्कारसंग सम्बन्धित गीत तथा बाद्यको जानकारी गराउने ।

९. लोकगीतसंग सम्बन्धित बिषय तथा व्यक्तिहरू बारे जानकारी गराउने ।

१०. पाश्चात्य स्वरलिपिको साधारण ज्ञान गराउने ।

११. प्रचलित लोकबाजाहरूलाई चिन्न सक्ने तथा वर्गीकरण गर्न सक्ने तुल्याउने ।

१२. सांगितिक मान्यताको आधारमा लोकगीत तथा बाद्यहरूको जानकारी गराउने ।

<u>प्रथम पत्र</u> (सैद्धान्तिक) शास्त्रीय पूर्णाङ्क : १००

१. <u>प्राचीन पारिभाषिक शब्दहरू</u> : गीत-गान्धर्व, गान (मार्गीय र देशी संगीत), रागालाप, रूपकालाप, आलाप्तीगान, स्वस्थान नियम, आविर्भाव-तिरोभाव, स्थाय, मुखचालन, आक्षिप्तीका, निबद्ध तथा अनिबद्ध गान, विदारी ।

२. <u>प्राचीन रागलक्षणहरू</u> : ग्रह, अंश, न्यास, अपन्यास, सन्यास, विन्यास, तार, मद्र, अल्पत्व, बहुत्व,आडवत्व, औडवत्व ।

३. उत्तरी र दक्षिणी पद्धतिको स्वर तुलना ।

४. वाग्गेयकार ।

५. <u>प्राचीन, मध्यकालिन र वर्तमान समयको श्रुती स्वरविभाजन</u>

श्रीनिवासको नियमानुसार बिणाको तारमा स्वर स्थापनाको तुलनात्मक अध्ययन, पं. भरतखण्डे र पाश्चात्य स्वरको आन्दोलन संख्याको ज्ञान ।

६. राग परिचय :

(क) शुद्ध कल्याण हमिर, कामोद, तिलक कामोद, मालकोश, पूर्वी, मुलतानी, गोडमल्हार, शंकर, रागश्री, तोडी ।

(ख) गौड सारंग,जयजयवन्ती, दरबारी, अडाणा, मारवा, बसन्त बहार, मीयांमल्हार, पुरिया, पिलु ।

(नोट : उपर्युक्त "क" र "ख" समूहका रागहरू मध्ये "क" समूहबाट मात्र स्वरलिपी तथा स्वर समूहबाट राग चिन्ने ज्ञान बारे प्रश्न गरिनेछ) ।

७. स्वर समुदाय तथा आलापद्वारा राग चिन्ने ज्ञान ।

८. <u>ताल परिचय</u> : निम्नलिखित तालहरूलाई समान, दुगुन, त्रिगुन र चौगुनलयमा लेख्ने ज्ञान : दिपचन्दी, जत,शुलताल, तिलवाडा, आडाचौताल, झुमरा ।

९. <u>जीवनी</u> :

श्री शारंगदेब, संगीत सम्राट तानसेन, पं. विष्णु दिगम्वर, पं. देवचन्द्र रेग्मी, उ. उजीर ।

१०. नेपालमा संगीतको क्रमिक विकास ।

११. उत्तर भारतीय संगीतको संक्षिप्त इतिहार ।

१२. पाश्चात्य संगीत सम्वन्धी केही शव्दहरूको ज्ञान :

Scale, (Major, Minor, chromatic) Diatonic Scale, Rhythem, Simple time, Dupple time, Triple time, Quadruple, time, Common time, Tempo, Bass cleff or F. Cleff, Opera, Solo, Duet, Quartret, Quainted, Operatta, Ballet, Chamber music, Symphony, Over-ture, Piono-forte. Prelude, Inter lude, Concert.

(नोट : उपर्युक्त राग, गीत, गत र तालहरूलाई भरतखण्डे स्वरलिपि अनुसार लेख्न जान्नु आवश्यक छ ।)

<u>द्वितीय पत्र</u> (प्रयोगात्मक) <u>शास्त्रीय</u> पूर्णाङ्क : १००

१. स्वर साधन : केही कठीन अलंकारहरूको अभ्यास (दुगुन, चौगुन सहित)

२. रागाभ्यास : सम्बन्धित विद्यार्थीहरूले विषयअनुसार निम्न लिखित "क" अथवा "ख" मध्ये कुनै एक खण्ड लिन सक्ने छन् ।

क) निम्न लिखित रागहरू मध्ये कुनै दुईमा विलम्बीत र मध्यलयका गीत आवश्यक अंग सहित, कुनै एक ध्रुपद र एकमा धमार, दुगुन तीगुन र चौगुन सहित एकमा तराना, बाँकि छ रागमा अध्यलयका गीत आवश्यक अंक सहित :

१) शुद्धकल्याण २) हमीर ३) कामोद
४) तिलककामोद ५) मालकोश ६) पुर्वी
७) मुलतानी ८) गौडमल्हार ९) शंकरा
१०) रागेश्री ११) तोडी

ख) उपर्युक्त रागहरू मध्ये कुनै तीनमा विलम्बीत गीत वा गत र सबैमा मध्यलयका गीत वा गत आवस्यक अंगहरू सहित ।

३. बादनमा प्रयुक्त हुने शब्दहरूमा साधारण अभ्यास मींड, कण, मुर्की, खट्का, सुत (घसोट), छुट, गमक ।

४. स्वर समुदाय तथा आलापव्दारा राग चिनने ज्ञान ।

५. तालाभ्यास :

निम्नलिखित तालहरूलाई बोलीक्रे साथ हातमा ताली दिएर समान, दुगुन, चौगुन लयमा देखाउन सक्ने अभ्यास र कुनै एकमा तिगुन समेत देखाउन सक्ने अभ्यास ।

दीपचन्दी, जत, शुलताल ।

उपर्युक्त तालहरू मध्ये कुनै दुई ताललाई तबलामा बजाउन सक्ने अभ्यास ।

६. आफ्नो बाद्य यन्त्र मिलाउन सक्ने साधारण अभ्यास ।

<u>पाठ्यपुस्तक तथा सन्दर्भ पुस्तकहरू :</u>

(शास्त्रीय तथा लोक पद्धतिका)

पाठ्यपुस्तक :

१. संगीत साधन भाग १, २ - ले. बुद्धरत्न तुलाधर
२. संगीत विषारद - ले. बसन्त
३. सितार मार्ग भाग १,२,३ - ले.श्रीपद बन्द्योपाध्याय
४. सितार मालिका - ले. भगवतसरण शर्मा
५. पाश्चात्य संगीत शिक्षा - ले. " "
६. संगीतको विस्तृत अवलोकन - ले.रामशरण दर्नाल
७. Rudiments and theory of music

<u>सन्दर्भ पुस्तकहरू</u>

१. सितार सुबोधिनी - ले.सुरेन्द्रनाथ बली
२. सितार दर्पण - ले.भीखन खाँ
३. राग विज्ञान भाग १,२,३ - ले.विनाय राव पटवर्धन
४. राग परिचय - ले.हरिशचन्द्र श्रीवास्तव
५. संगीत कौमुदी - ले. विक्रमादित्य सिंह निगम
६. अभिनव गीत मन्जरी - ले. कृष्णनारायण रत्नाकर
७. गीत समूह - ले. जी.एन. नाथु
८. संगीतका सात तारा - ले. डा.चन्द्रकुमार उपाध्याय

९. हमारे संगीत रत्न - ले.
१०.क्रमिक पुस्तक मालिका
१, २, ३, ४ - ले. पं. भरतखण्डे
११.संगीत शास्त्र १,२,३ - ले. पं. भरतखण्डे

<u>लोक पद्धतिका पाठ्य तथा सन्दर्भ पुस्तकहरू :</u>

१. हाम्रो लोकगीत - ले.धर्मराज थापा
२. गण्डकीको शुसेली - ले. ,,
३. नेपाली लोक साहित्यको विवेचना - ले.धर्मराज थापा र हंसपुरे सुवेडी
४. लोक संस्कृति संगोष्ठी - ले.तुलशी दिवस
५. धिमाल प्रदर्शनकारी लोक संस्कृति - ले. ,,
६. हाम्रो लोक संस्कृति - ले. ,, सत्यमोहन जोशी
७. रोदी घर - ले. लक्ष्मण लोहनी
८. नेपाली लोकबाला - ले.तुलशी दिवश
९. नैपाली जन साहित्य - ले.काजीमान कन्दङ०गवा
१०.बागिना अंक ५,६ - ले.
११.सोरठी - ले.हरिहर राज जोशी
१२.लोकगीत - ले.पारशमणी प्रधान
१३.संगीनी - ले.हरिहरराज जोशी
१४.पुलांगु म्ये - ले. प्रेमलाल कंशाकार

<u>मूल्यांकन विधि :</u>

१. सैद्धान्तिक पद्धतिको परीक्षामा लिखित परीक्षाबाट नै मूल्यांकन गरिनेछ ।
२. प्रश्नहरू संक्षिप्त उत्तरात्मक, निबन्धात्मक तथा स्वरलिपी लेखन आदि प्रकारका हुनेछन् ।
३. प्रयोगात्मक पद्धामा बाह्य र आन्तरिक परीक्षकहरू- व्दारा मूल्यांकन गरिनेछ ।
४. प्रत्येक विद्यार्थीको वार्षिक प्रयोगात्मक परीक्षाको मूल्यांकन गर्न प्रत्येक विद्यार्थीको लागि कमसेकम एक घण्टाको समय हुनेछ ।

५. प्रयोगात्मक परीक्षामा गायन बादनको साथसाथै पाठ्यक्रम अन्तरगतका बिषय वस्तुहरूमा मौखिक प्रश्नहरू गर्न सकिनेछ ।

६. भरतखण्डे स्वरलिपि अनुसार लेखिएका स्वरसमूहहरू हेरेर विद्यार्थीहरूले गाउन बनाउन सक्नु पर्दछ ।

७. विद्यार्थीहरूको प्रस्तुतीकरणमा विशेष ध्यान दिइने छ ।

तबला

प्रथम पत्र (सैद्धान्तिक) शास्त्रीय पक्ष पूर्णाङ्क : १००

१. ताल सम्बन्धी पारिभाषिक शब्दहरू : संगीत, गत, आड,कुआड, बिआड, फरमाइशी चक्रदार, तालको सूक्ष्म अध्ययन, तालका दश प्राण र तालका जाति ।

२. तबलाको क्रमिक विकासको इतिहास ।

३. विभिन्न प्रक्रियाहरूको ज्ञान : तीन तीन - कायदा, टुकडा, मुखडा, तिहाई, आड, बिआडलाई ताललिपिमा लेख्ने ज्ञान ।
तालहरू - तीव्रा, झपताल, तिलवाडा सूलताल, एकताल, रूपक, सवारी र धमार ।

४. लयाभ्यास : अद्धा, पश्तो र दीपचन्दीमा दुगुन, तिगुन र चौगुन लेख्ने ज्ञान ।

५. उपर्युक्त तालहरूको तुलनात्मक अध्ययन ।

६. लयज्ञान : आडाचौताल, रूद्र, जत र मत्ततालालाई दुगुन, तिगुन, चौगुन र आडमा लेख्ने ज्ञान ।

७. ताल पद्धति : भरतखण्डे र विष्णु दिगम्बर तालपद्धतिको अध्ययन र तुलना ।

८. Staff Notation मा विलम्बित, मध्ये र द्रुतलयमा निम्न तालहरू लेख्ने अभ्यास : कहरवा, दादरा, झपताल, अद्धा, दीपचन्दी, रूपक र जत ।

९. नयाँतालहरू : ब्रम्ह, बसन्त, सवारी (१६ मात्रा), शिखर र लक्ष्मी तालको समान लयमा लेख्ने ज्ञान

१०. संगीत सम्बन्धी लेख : संगीतमा तालको महत्व, ताल र लय, ताल रचनाका सिद्धान्तहरू ।

११. जीवनी : माधवलाल श्रेष्ठ, तीमेराज मानन्धर, अमृत चन्द, कोदऊ सिं, राधाकृष्ण ।

व्दितीय पत्र (प्रयोगात्मक) शास्त्रीय पूर्णाङ्क १००

१. विभिन्न प्रक्रियाको अभ्यास : निम्न तालहरूमा तीनतीन टुकडा, मुखडा, तिहाई कायदा, परन तथा चक्रदार वनाउने अभ्यास - तीब्रा, झपताल, तिलवाडा, सूलताल।
२. तालाभ्यास : निम्न तालहरूको ठेकालाई दुगुन, चौताल, शिखर, रूद्र ।
३. ताललिपिको अभ्यास : ताललिपिमा लेखिएका बोलहरूलाई वनाउने अभ्यास ।
४. आफ्नो बाद्ययन्त्रलाई मिलाउने राम्रो अभ्यास ।
५. स्वतन्त्रवादन : लहरा संग निम्न तालहरूमा सोलो वजाउने अभ्यास : तीन ताल, झपताल, रूपक र आडा चौताल ।
६. विगत बर्षका तालहरूमा सफाई र सुन्दरता ।
७. तिहाई, मुखडा, टुकडा र परनहरूलाई विभाग सहित ताली दिएर बोल्ने राम्रो अभ्यास ।
८. सुनेर बोल बनाउन सक्ने क्षमता ।

चतुर्थ पत्र (सैद्धान्तिक) लोक पक्ष पूर्णाङ्क : १००
सैद्धान्तिक : ३०

१. नेपाली लोक बाजाहरूको परिचय : ता, ठ्याम्को,नगरा, दमहा, डमरू, कोंचाखीं, पछिमा, खीं, ताइनाई, झ्याली, हुडका, दड०गखीं, नायखीं, ढोलक र मादल ।
२. पछिमा : पश्चिमा (पछिमा) बाद्यको ताल परिचय : चो, लंता, पलिमा, जति ।
३. बोल, ताल र मात्राको परिचय : मादल, ढोलक र पछिमा ।
४. स्वर मिलाउने विधि :- मादल, ढोलक, पछिमा र खीं ।
५. लोक बाद्यसंग सम्बन्धीत केही शव्दहरू : समला, छाला, तना चाँटी, खरी, कट्ठी, सत्यसालको काठ, गास्ने, ठोक्ने ।

६. मादलका तालहरूको परिचय : सम्हला, विरहिनी,नेवारीख्याली, टप्पा, खेमटा ।
७. लयबद्धता : तालहरूलाई लयबद्ध किसिमले पढ्ने र लेख्ने ज्ञान ।
८. लोक तालको विशेषता ।
९. तालबाद्यका आकार प्रकार र भौगोलिक वर्गीकरण ।
१० ताल बाद्यको स्वरबाद्य, गायन र नृत्यसंगसम्बन्ध।

चतुर्थ पत्र (प्रयोगात्मक) प्रयोगात्मक पूर्णाङ्क ७०

१. नेपाली तालबाद्यका तालहरूको अभ्यास : दापारवाँ, पछिमा, मादल र ढोलक ।
२. मादलको तालाभ्यास : झ्याउरे, टप्पा, ख्याली, सोरठी (लहामो र छोटो ताल)।
३. साधारण ज्ञान : कौंचारवाँ, डम्फु, च्याप्भुङ०ग बाजाहरू बजाउने साधारण ज्ञान ।
४. तालालाई लयबद्ध तरीकाले पढ्ने अभ्यास ।
५. साथ संगत : विभिन्न लोकगीतहरू, बाद्यहरू र नृत्यहरूसंग प्रयुक्त हुने तालबाद्यहरू बजाउने अभ्यास।
६. केही विशेष प्रचलित गीतहरू मध्ये दुई गीत गाउने अथवा कुनै स्वरबाद्यमा बजाउने अभ्यास

पाठ्य तथा सन्दर्भ पुस्तकः

१. ताल मार्तण्ड - ले.पं. सत्यनारायण वशिष्ठ
२. कायदा और पेशकार -
३. ताल प्रकाश - ले. भगवतशरण शर्मा
४. मृदंग तबला प्रभाकर - ले. गिरीशचन्द्र श्रीवास्तव
५. नेपाली लोक बाजा - ले. तुलसी दिवस
६. हाम्रो लोक संस्कृति - ले. सत्यमोहन जोशी
७. मादल - ले. कार्जीसिं गजमेर

PAINTING & SCULPTURE

Objectives

The main objective of the Bachelor Level study courses is to generate medium standard manpower in the field of Painting & Sculpture. It further intends to maintain the equavalent art standards on the SAARC countries so that a Bachelor Level student can have an easy access to any University of Arts Institute there, to Prosecute his further studies.

After the completion of the courses it will:

a. enhance the analytical observation & creative expression of the students.
b. recoup the urgent necessity of the country in both Physical & Metaphysical sphere of Paintings & Sculptures attributing to the development of the country by providing a body of skilled artists of high dexterity.
c. make competent in ful-filling the artistic need of the country through Painting & Sculptural works, charts, posters, illustrations & aesthetic decorations etc.
d. enable to follow occupation independently in the related field.
e. ful-fill the medium standard manpower.
f. acquaint student with the most important aspects of Painting & Sculpture both in theory & practice.
g. make eligible for M.F.A. level study.
h. receive a certificate or graduation.

Ptg. - Painting
Sculp - Sculpture
Pr. - Practical

B.F.A.
1st Year Painting

Compulsory 200	Combination 200 'A'	Combination 100 'B'
English - 100 Nepali - 100	1. Still life Pr. Ptg. - 100 2. Composition Pr. Ptg. - 100	*History of Arts - Theory 50 Graphic Design - Practical 50
Total = 200	Total = 200	Total = 100

* Combined.

2nd Year Painting

Compulsory 100	Combination 200 'A'	Combination 100 'B'
English - 100	3. Life Study Pr. Ptg. - 100 4. Composition II Pr. Ptg. - 100	*History of Arts 'B' - Theory 50 *Graphic Design 'B'- Pr. Ptg. 50
Total = 100	Total = 200	Total = 100

Grand Total = 900

Group 'A'

Painting: 400

1. Still life Nature study - 100 Prac.
   a. Still life in charcoal pencil.
   b. Still life in water, pestal & oil.
   c. Compositional still life with colourful drapery.

2. Composition I: 100 Pr.
   a. Composition based on Nepalese life.
   b. Composition based on Traditional style.
   c. Study from great masters (Half size imperial).

3. Composition II: 100 Pr.
   a. Reference study from national and western masters.
   b. Compositions based on social and national life & subjects.

c. Emotional & imaginary compositions.

At least three rough sketches on water colour should be prepared and submitted from each unit before final execution in an imperial size canvas on oil.

4. Graphics Designing: 100 Pr.
   i. a. Lettering.
      b. Designs on various subjects, Ink Box, Match Box, etc.
      c. Layout, Logo, Letter heads etc.
      d. Book jackets, Posters.
   ii. a. Mono Prints.
      b. Lino & Wood cuts:
         Mono & three colours.
      c. Study from contemporary and modern masters.
      d. Silk screen:
         Preparing film & set making.
      e. Etching & acquainting (short introduction only).

Group 'B'

Painting: 200

1. History of Arts: 50 Theory (combined) 'a'.
   i. a. Dawn of civilization.
      b. Art for eternity.
      c. West Asian Arts:
         Sumeria, Assyrria, Babylonia.
   ii. a. Great awakening.
      b. Hellenic & Hellinistic Art.
      c. Roman.
      d. Early christian art.
      e. Byzantine.
   iii. a. Early mediaval Arts of West.
      b. Romanesque.
      c. Gothic.

1. History of Arts: Theory 50 'B'.
   i. Revival of the Past:

a. Renaissance in Italy.
b. Renaissance in Europe.
c. Intellectual revolution in Arts.
d. Baroque.

ii. a. Classicism.
b. Romanticism.
c. Realism.
d. Art in search of new standard.

Books Recommended

1. A Concise History of Art. Part I & II, G. Barnime. T.H. Publications.
2. Pelican History of Arts. B. Roland, Pelican Pub.
3. [illegible] प्रकाशन - विश्वकलाको इतिहास ।

References

1. NAFA Publications.
2. Britanica Encyclopeadia of Arts.
3. History of Arts by H.W. Janson.

2. Life Study 'A': 100 Pr. Painting.
   a. Sketch from life.
   b. Drawing from head & bust.
   c. Charcoal study from head.
   d. Portrait on water.

   Life Study 'B': 40 Pr. Painting.
   a. Half bust study in charcoal and water.
   b. Portraits on oil.
   c. Life on oil.

Group 'A': 400

Sculpture: 400

1. Composition I: 100 Pr.
   a. Relief composing with human figure.
   b. Relief & routed compositions with action & movements.
   c. Plaster & cement casting.
   d. Direct work on cement & plaster.

e. Clay compositions for 2x3 feet enlargement on relief.
f. Reference study of Traditional & Contemporary style.

2. Bust Study: 100 Pr. Sculp.
   a. Head study from life.
   b. Head study (Half bust) from cast & life (20 inches).
   c. Life study (Half size).
   d. Reference study from great masters and Nepalese style.
   e. Cement & plaster casting.

3. Compositions II: 100 Pr.
   a. Round compositions with human, birds and animals in movement.
   b. At least three compositions for a garden and monumental sculptures of different subjects (12 inches).
   c. Enlarging the above in clay (3 feets).

   Subjects are referred from com. II of Painting group.

4. Life Study: 100 Pr.
   a. Life study at least 8 weeks in Painting class.
   b. Reference study from cast of Nepalese school.
   c. Study from life on clay.
   d. Study from different models in clay.

Group 'B': 200

1. History of Arts: A.B. 50+50 combined (as in Painting Group).

2. Casting: 'A' 50 + Practical.
   a. Replica collecting from Museum.
   b. Reference study from Nepalese school.
   c. Modelling on wax, plaster & cement.
   d. Composing figures for casting.

3. Casting 'B': 50 Practical.
   a. Modelling on wax, plaster & cement.
   b. Mould making on different technique.
   c. Figure (12 inches) and composition on clay or in wax for casting.
   d. Reference study from National Museums: Preparing Moulds on different mediums.
   e. Casting one figure and composition of unit 'C' in a suitable Metal.

(Student must submit at least one finished composition or figure in a term of unit 'B'.)

नृत्य

पाठ्यांश परिचय

१. नृत्य बिषय लिने विद्यार्थीहरूले नेपाली लोकनृत्य, नेपाली शास्त्रीय नृत्य तथा विविध नृत्य सम्बन्धि र भारतीय शास्त्रीय नृत्य अन्तरगतको भरत नाट्यम् वा कथक नृत्य लिन सक्ने छन् ।

२. हरेक पत्र सैद्धान्तिक पढामा ३० नं. र प्रयोगात्मक पढामा ७० नं. को हुनेछ ।

३. सैद्धान्तिक पढालाई "अ" र प्रयोगात्मक पढालाई "आ" गरी छुट्याईनेछ ।

४. सैद्धान्तिक र प्रयोगात्मक पढाको परीक्षामा प्रत्येक विद्यार्थीहरूले छुट्टा छुट्टै उत्तीर्ण हुनु पर्नेछ ।

५. बार्षिक परीक्षामा सैद्धान्तिक पढाको समय १:३० घण्टा हुनेछ । प्रयोगात्मक पढामा प्रत्येक विद्यार्थीलाई ४५ मिनेटको समय दिने छ ।

६. सैद्धान्तिक पढाको नेपाली लोकनृत्यतर्फ ३० नं. नेपाली शास्त्रीय तथा विविध नृत्यतर्फ ३० नं. भारतिय शास्त्रीय नृत्य अन्तरगतको भरतनाट्यम् वा कथक नृत्यतर्फ ३० नं. गरि विभाजित गरिनेछ र प्रयोगात्मक पढाको नेपाली लोक नृत्यको स्नातक प्रथममा ७० नं.को हुनेछ । यसै गरी नेपाली शास्त्रीय चर्या/शैलीको नृत्यमा ७० नं.को हुनेछ । स्नातक दोस्रो बर्षको दोस्रो पत्रको लोकनृत्यको प्रयोगात्मक तह पढामा चाहीं ७० नं.को हुनेछ । स्नातक दोस्रो बर्षको तेस्रो पत्रको प्रयोगात्मक पढाको भारतीय शास्त्रीय नृत्य अन्तर्गत भरत नाट्यम् अथवा कत्थक नृत्यको प्रयोगात्मक पढामा ६० नं.को हुनेछ बाँकी १० अंकमा पाठ्यांशगत नृत्य शैलीको आधारमा एक नृत्य हुनेछ ।

७. "क" भन्नाले लोक नृत्य "ख" भन्नाले नेपाली शास्त्रीय नृत्य "ग" भन्नाले भारतीय शास्त्रीय नृत्य अन्तर्गतको भरतनाट्यम् "घ" भन्नाले कत्थक नृत्य भन्ने बुझिन्छ ।

८. स्नातक स्तरमा प्रथम-द्वितीय र तृतीय पत्र गरी १००।१०० नम्बरको गरी जम्मा तीन पत्र हुन छन्। पहिलो बर्षको प्रथम पत्रको पूर्णाङ्क १०० मध्ये ३० अङ्क सैद्धान्तिक तर्फ र बाँकी ७० अङ्क प्रयोगात्मकको हुनेछ ।

९. पहिलो बर्षको प्रथम पत्रको सैद्धान्तिक पक्षको ३० नं. नेपाली शास्त्रीय नृत्य तथा विविध नृत्य सम्बन्धीको हुनेछ र प्रयोगात्मक पक्षको ७० नं. को नेपाली शास्त्रीय नृत्य चर्या/शैलीको हुनेछ ।

१०. दोस्रो बर्षको द्वितीय पत्रको १०० पूर्णाङ्क मध्ये सैद्धान्तिक पक्षको ३० नं. लोक नृत्यको हुनेछ र बाँकी ७० नं.को लोक नृत्य पक्षको प्रयोगात्मक हुनेछ ।

११. दोस्रो बर्षको तेस्रो पत्रको १०० पूर्णाङ्क मध्ये भारतीय शास्त्रीय नृत्यको सैद्धान्तिक पक्ष ३० र बाँकि ७० अंक मध्ये प्रयोगात्मक पक्षमा ६० अङ्क हुनेछ र बाँकि १० नं. मा पाठ्यांशगत कुनै पनि नृत्यको आधारमा विद्यार्थीद्वारा प्रस्तुत गरिने नृत्यमा समावेश गरिएको छ ।

<u>पाठ्यक्रमको उद्देश्य</u>

१. नेपाली लोक नृत्य, नेपाली शास्त्रीय नृत्य भारतीय नृत्य अन्तर्गतको भरतनाट्यम् वा कत्थक नृत्यमा सैद्धान्तिक तथा प्रयोगात्मक पक्षमा बढी मात्रामा ज्ञान दिने ।

२. नेपाली लोक नृत्य, नेपाली शास्त्रीय नृत्य र भारतीय शास्त्रीय नृत्य सम्बन्धी कार्यक्रममा भागलिई सुचारू रूपबाट सहयोग पुऱ्याउन सक्नु हुने ।

३. विद्यार्थीहरूले अन्तिम बर्षमा आफ्नो पाठ्यांश अन्तर्गत विषय वस्तुमा रही आफ्नो प्रतिभाद्वारा नयाँपनको नृत्य प्रस्तुत गर्न सक्ने तुल्याउने ।

प्रथम वर्ष

प्रथम पत्र : (सैद्धान्तिक "अ") पूर्णाङ्क : ३०

नेपाली शास्त्रीय नृत्य तथा विविधक नृत्य सम्बन्धी

१. अभिनय दर्पणको परिचय ।
२. चर्या नृत्य शैलीमा - बज्रयोगीनी नृत्यको परिचय ।
३. चर्या नृत्य शैलीमा पंचबुद्ध नृत्यको परिचय ।
४. ,, ,, ,, - भैरवकाली नृत्यको परिचय
५. ,, ,, ,, - आर्यतारा नृत्यको परिचय ।
६. ,, ,, ,, - प्रज्ञापारमिता नृत्यको परिचय ।
७. ,, ,, ,, - अष्टमातृका नृत्यको परिचय ।
८. एशियाली नृत्यहरूको प्रतिनिधित्व गर्ने सामान्य परिचय - जापान, श्रीलंका, चीन ।
९. नृत्य कलाको साहित्यसंग र संगितसंग सम्बन्ध ।
१०. नृत्य नाटीका र गीती नाटिकाको परिचय ।
११. नेपाल र भारतीय शास्त्रीय नृत्यको तुलनात्मक अध्ययन ।
१२. नेपाली नृत्यकलामा देन दिने व्यक्तिहरूको संक्षिप्त जीवनी -
    क) श्री सिद्धिनरसिंह मल्ल
    ख) श्री जननी दास दैवज्ञ
    ग) श्री चैत्यराज बज्राचार्य

प्रथम पत्र (प्रयोगात्मक "आ") पूर्णाङ्क : ७०

नेपाली शास्त्रीय नृत्य (चर्या शैली)

१. बज्रयोगिनी नृत्यको अभ्यास ।
२. पंचबुद्ध नृत्यको अभ्यास ।
३. भैरवकाली नृत्यको अभ्यास ।
४. आर्यतारा नृत्यको अभ्यास ।
५. प्रज्ञापारमिता नृत्यको अभ्यास ।
६. अष्टमातृका नृत्यको अभ्यास ।
७. निम्नलिखित तालहरूको नामः
माठ, त्रिहुला, भास ।

MATHEMATICS

The syllabus demands understanding of basic mathematical concepts and their applications, together with an ability to show this by clear expressions and careful reasoning. In the examination, skills in algebraic manipulations and numerical accuracy in calculation will be expected.

The present courses of study is a blend of the 'modern' and 'traditional' approaches to the subject and retains the important feature of freedom of reasonable choice at every stage. Different campuses may prepare candidates for one or more options. Particular attention is also paid to the interests of the following groups of students:

(a) those taking Mathematics at Master Level and

(b) those not taking Mathematics at Master Level.

Pre-requisite: Proficiency Certificate Level Mathematics.

In the examination, there will be three hour papers, two papers in the first year (Part I) and one paper in the second year (Part II); and each will be of 100 marks. Each paper may contain questions on any part of the syllabus. The papers are as follows:

Paper : I Full Marks: 100

Calculus and Analytical Geometry

Paper I will contain four sections A,B,C, and D. There will be 12 questions, 4 from section A, 2 from B, 2 from section C and 4 from section D. The candidates may answer any SEVEN questions

selecting **at least** 1 from each sections B and C and 2 from each sections A and D. Each question will carry 14 marks and the remaining 2 marks will be alloted according to the following scheme:

2 Marks for students securing marks between 66 and above.

1 Mark for students securing marks between 33-65.

The breakdown of paper I into various sections together with the number (H) of lecture-hours per week, the number (Q) of questions to each sections and the minimum number (A) of questions to be answered in each section, is given below:

Section	Topic	(H)	(Q)	(A)	(+)
A	Differential Calculus	2	4	2	1
B	Integral Calculus	1	2	1	To be chosen from any section
C	Differential Equation	1	2	1	
D	Analytical Geometry	2	4	2	—
	Total	6	12	6	+ 1 = 7

Courses

Paper I: **Calculus and Analytical Geometry**
Section A: **Differential Calculus** (4 questions)

1. Successive differentiation and expansions of functions.
2. Partial differentiation, Euler's theorem, indeterminate forms.
3. Tangents and normals, curvatures.
4. Maxima and minima of functions of one variable, asymptotes and curve tracing.

Section B: **Integral Calculus** (2 questions)

1. Definite and indefinite integrals, reduction formulae, uses of Beta and Gamma functions.
2. Rectification, quadrature, volume and surface areas of solids of revolution.

Section C: **Differential Equations** (2 questions)

1. First order (first and higher degree) ordinary differential equations.
2. Linear differential equations with constant coefficients and homogeneous linear differential equations.

Section D: **Analytical Geometry** (4 questions)

1. Ellipse and hyperbola, Polar Equation of a conic, section, General Equation of Second Degree representing conic Section.
2. Straight Lines
3. Sphere and Cones
4. Central Conicoids.

Paper II Full Marks 100

Algebra and Analysis

Paper II will contain two sections A and B. There will be 12 questions, 6 from section A and 6 from section B. The candidates may answer any SEVEN questions selecting **at least** three from each section. Each question will carry 14 marks and the remaining 2 marks will be alloted according to the scheme mentioned in Paper I.

The breakdown of Paper II into various sections together with the number (H) of lecture-hours per week, the number (A) of questions to be asked in each section and the minimum number (A) of questions to be answered in each section, is given below:

Sections	Topics	Particulars	(H)	(Q)	(A)	(+)
A	Algebra	Linear Algebra		4	2	One question
		Group & Rings		1½+1½	1	to be chosen
B	Analysis	First four topics		4	2	from any section
		Last two topics		2	1	
		Total	6	12	6 + 1	= 7

Paper II: Algebra and Analysis

Section A: **Algebra** (6 questions)

1. Matrices and Determinants
2. Groups
3. Rings
4. Vectors in Euclidean n-space
5. Vector spaces and subspaces
6. Linear Transformations, Eigenvalues and Eigenvector.

Section B: **Analysis** (6 questions)

1. Real Number System and Elements of Set Theory
2. Metric Sets and Limits
3. Numerical Sequences and Series
4. Continuity Uniform Continuity
5. Differentiation
6. Integration.

Recommended Books

Paper I

1. B.C. Das and B.N. Mukhargee : Differential Calculus, U.N. Dhur & Sons, Calcutta, 1981.
2. B.C. Das and B.N Mukherjee: Integral Calculus, U.N. Dhur & Sons, Calcutta, 1981.
3. S.L. Loney: Coordinate Geometry, Macmillan and Co., Calcutta, 1988.
4. G.T. Bell: An Elementary Treatise on Coordinate Geometry, Macmillan & Co., Calcutta, 1987.
5. M.R. Joshi: An Analytical Geometry, Sukunda Pustak Bhawan, 1990.
6. T.N. Vaidya: An Elementary Treatise on Differential Equations, T. Vaidya, Kathmandu, 1990.

Part I Paper II

1. R.M. Shrestha, S. Bajracharya: Elementary Linear Algebra, Sukunda Pustak Bhawan, Kathmandu, 1990.
2. G.D. Pant: Algebra, A. Pant, Kathmandu, 1987.
3. A.H. Smith, W.A. Albrecht: Fundamental Concept of Analysis, Prentices Hall of India, New Delhi, 1987.
4. Linear Algebra: Serge Lang, Addison & Wesley PC.
5. Topics in Algebra: I.N. Herstein, Vikash Publishing House.

N.B. : Details courses should be consulted.

STATISTICS

Objectives
Broad objectives :

1. To provide basic and advanced knowledge of statistical methods,
2. To produce middle and high level manpower in statistics according to the needs of the nation.

Specific Objectives:

a. To impart knowledge of basic statistical theories and methods,

b. To produce middle level manpower according to the needs of the nation,

c. To develop pre-requisite knowledge required for Master's level study in statistics.

Teaching and Examination

1. In theory papers teaching will be concentrated in imparting the knowledge on the basic concepts, derivations of formulas and relationships of various statistical methods, statements of theorems and their proofs will be given. In case of t, F and X^2-tests, only their applications will be taught at Bachelor level. The teaching method will be lecture method. Besides, group discussions and seminar methods will also be introduced.
2. Students would be given mathematical as well as numerical exercises for each of the topics taught.
3. Centre-level annual examination will be held for each paper taugnt. Usually there shall be

3-hours examination in each theory paper (full paper). In each full paper, about 10 to 11 questions will be asked. General pattern of each question shall consist of two parts; 1st part (a) usually dealing with theoritical part and 2nd part (b) usually dealing with mathematical or numerical exercises (lengthy numerical problems are to be avoided).

4. **Practical Class:**
Each class will be of three periods and will be held twice a week. Detailed exercises of the problems solved should be recorded in practical sheets by each and every student. The record should be duly signed by concerning teachers with remarks and dates. Uses of calculators, statistical tables are allowed in classes and examinations.

5. Examination of each practical paper will be held in the campus itself. An external examiner appointed by T.U.'s Central Examination Office and Internal Examiner appointed by the Campus will conduct the examination and evaluate the performances of students on the following basis.

i.	Via-va	10 marks
ii.	Records of practical problems performed in the campus	10 marks
iii.	Examination	30 marks
	Total :	50 marks

For examination, each student will be given a set of questions consisting of four to five questions. The set differs for each and every students (unless waved by the examiners due to unavoidable circumstances). The problem in the question will usually be of numerical type with lot of arithmetics to be performed. Emphasis will be given while

designing the problem - to assess the student's skill in understanding and uses of statistical methods. Students are expected to answer three questions during specified period.

Paper : I (Mathematical Statistics.) Full Marks: 100

No. of Lectures

1.1 Introductory: **(4)**

Definition, development, importance, scope and limitations of statistics. Diagrametical presentation of data.

1.2 **Frequency Distribution:** **(4)**

Concept of a variable, tally marks, frequency and cumulative frequency. Basic principles for forming a frequency distribution. Graphical representation of frequency; histogram, frequency polygon, frequency curve, ogive.

1.3 Measures of Central Tendency: **(10)**

Concept and requisites of a good measures of central tendency. Averages, Derivation of formulae to compute arithmetic, geometric and harmonic means. Partition values: defination and computation of percentiles, quartiles and deciles. Mode: Merits and demerits of various measures of central tendency. Mathematical properties of arithmetic, geometric and harmonic means.

1.4 Measures of Dispersion **(12)**

Concept and requisites of a good measure of dispersion. Various measures of dispersion: quartile deviation semi-quartile deviation, mean deviations, variance and standard deviation and root-mean-square deviation. Determination of formulae to compute above measures of dispersions and their properties. Coefficient

of variation. Moments: Defination and relationships between moments about arithmetic mean and arbitrary value. Charlier's checks and Shepard's corrections. Skewness: Concept and its meaures. Kurtosis: Concept and its measures.

1.5. Set and Probability: (20)

Set: Concept of sets and operations. Probability: Introduction, definition of sample space, events; exhaustive equally likely, mutually exclusive and independent events. Definition of probability. Additive law of probability. Concept of conditional probability, multiplicative law of probability. Generalization of the above laws. Statistical independence. Baye's theorem (excluding future events).

1.6 Mathematical Expectation:

Concept of a random variable and probability mass function. Defination of mathematical expectation of a random variable. Definition of moments of random variables. Expectation of sum and products of independent random variables. Variance of a linear combination of random variables. Definition and properties of moment generating functions.

1.7 Probability Distributions: (20)

Concept of density functions and distribution functions their properties. Discrete Distribution: Derivations, properties including moments, and applications of Binomial and Poission distributions. Fitting of these distributions. Continuous Distribution: Derivations, properties and moments of normal distribution. Fiting of a normal distribution.

1.8 Correlation and Regression: (20)

Simple Correlation: Scatter diagram. Concept of correlation, coefficient of correlation and its properties, Bi-variate frequency case; Concept, derivations, properties and applications of a rank correlation co-efficients including cases of ties. Definition of intraclass correlation coefficient.

Regression: Methods of least squares, plausiable estimates. Properties of regression coefficients. Regression lines. Fitting of straight line, parabola and exponential curves. Coefficient of determination.

Partial and Multiple Correlation and Regression: Derivation of partial and multiple correlation co-efficients (upto three variables) and their properties. Residuals and their properties. Multiple regression (upto three variables).

1.9. Inference:

Idea of sample and population. Parameters and statistics. Standard error of sample mean. Idea about point and interval estimation. Determination of confidence limits for sample mean. Properties of good estimators (concept only). Null hypothesis. Types of errors. Level of significance. Degree of freedom. Tests of significances based on t, F, Z and X^2 tests.

Paper III: Practical

It consists of two parts. Each consist of 50 marks. Ist part will be dealt in 1st year and IInd Part will be dealt in 2nd year.

Tentative exercises to be completed for practical papers from different topics are as follows:

Part I

S.No.	Subject Area	Tentative No. of Problems
1.	1.1	2
2.	1.2	5
3.	1.3	5
4.	1.4	5
5.	1.5	7
6.	1.6	8
7.	1.7	7
8.	1.8	5
9.	1.9	6
	Total :	50

Course Arrangements:

1st Year:	Theory Paper I	F.M. = 100
	Practical Paper Part I	F.M. = 50
	Total	150 Marks

Recommended Reading Books:

1. Gupta, S.C. and Kapoor, V.K. (1977). Fundamental of Mathematical Statistics, S. Chand and Co. India.
2. Kapoor J.N. and Sexena, H.C. (1963). Mathematical Statistics, S. Chand and Co., India.
3. Goon, A.M. Gupta, M.K. and Dass Gupta B. (1976), Fundamental of Statistics, Vol. 1, World Press, India.
4. Weatherrburn, C.E., A First Course in Mathematical Statistics, E.L.B.S. Low Price Text Book, England.

5. Backhouse, J.K. (1967). Statistics: An Introduction to Test of Significnace. Longmans, Green and Co., Ltd., England.

6. Shrestha, H.B. (1988). Elementary Statistical Methods. Orient Longmans, Calcutta, India.

7. Singh. M.L. (1969), Probability. Singh's Publication, Nepal.

संस्कृत

स्तरीय उद्देश्य :-

१. स्नातक तहमा निर्धारित पाठ्यक्रमको अध्ययनबाट छात्रछात्राहरूमा शुद्ध संस्कृत भाषाको ज्ञानको साथै यस भाषामा बोलचालको क्षमता र लेखन कलामा दक्षता ल्याउनु ।

२. संस्कृत नाटकको अध्ययनबाट तात्कालिक धार्मिक र सामाजिक परिस्थितिको ज्ञान गराउनु ।

३. विभिन्न कालमा निर्मित साहित्यको अध्ययनबाट भिन्न भिन्न कालका साहित्यिक प्रवृत्ति, शैली, भाषा र भाव आदिका ज्ञानको साथै काव्य रसास्वादनको निमित्त सक्षम तुल्याउनु ।

४. संस्कृत वाङ्मयमा निबद्ध प्राचीन बिषयहरूको आधुनिक बिषयहरूसहित तुलनात्मक अध्ययन गर्न सक्ने क्षमताको विकास गराउनु ।

५. यस पाठको अध्ययनद्वारा संस्कृत वाङ्मयमा निबद्ध नैतिकता, सामाजिकता आदिको शिक्षा दिई छात्र छात्राहरूमा राष्ट्रियताको भावना जगाउनु ।

६. स्नातक तहको संस्कृत शिक्षाको माध्यमबाट संस्कृत वाङ्मयप्रति आकर्षण गराउनुको साथै स्नातकको्तर तहको शिक्षा हासिल गर्न सक्षम बनाउनु ।

प्रथम पत्र : नाटक एवं व्याकरण पूर्णाङ्क १००

१. पाठ्यांश परिचय -

२. पाठ्यांशको विभाजन -

(क) नाटक - ६०

(ख) व्याकरण - ४०

१. कारकका निर्धारित सूत्रहरू :

(क) प्रथमा-प्रातिपदिकार्थ लिङ्गवचनमात्रे प्रथमा, सम्बोधने च ।

(ख) द्वितीया - कर्तुरीप्सिततमम् कर्म, कर्मणि द्वितीया अधिशीङ्स्थासां कर्म, कालध्वनोरत्यन्त संयोगे, अभितः परितः समयानिकषाहा प्रतियोगेऽपि

(ग) तृतीया - साधकतमंकरणम्, कर्तृकरणयोस्तृतीया, सहयुङ्क्तेऽप्रधाने, येनाङ०ग विकारः इत्थं भूत लक्षणे, अपवर्गे तृतीया, हेतौ ।

(घ) चतुर्थी - कर्मणायमभिप्रैतिससम्प्र-दानम् चतुर्थी सम्प्रदाने रुच्यार्थानां प्रीयमाणः क्रुधद्रुहेर्ष्यार्थानां यंप्रति कोपः, नमः स्वस्ति स्वाहास्वधाडलंवषट्योगाच्च,

(ङ०)पन्चमी - ध्रुवमपायेऽपादानम्, अपादाने पन्चमी, भीत्रार्थानां भयहेतुः, जनिकर्तुः प्रकृतिः, अस्यातोपयोगेच पृथग्विनानानाभिस्तृतीया न्यतरस्याम् ।

(च) षष्ठी - षष्ठी, कर्तृकर्मणोः कृतिः, कृत्यानां कर्तरि वा, तुल्यार्थैरतुलोपमाभ्यांतृतीयान्तरस्याम्।

(छ) सप्तमी - आधारोऽधिकरणम् सप्तम्यधिकरणे च, निमित्तात् कर्मयोगे यतश्च निर्धारणम् यस्य च, भावेन भावलक्षणम् षष्ठी चानादरे ।

२. स्त्रीप्रत्ययः - स्त्रीप्रत्यय विधायक निर्धारित सूत्रहरूः- अजाद्यतष्टाप्, उगितश्च, क्रुन्नेभ्योङीप्, पुंयोदाख्यायाम्, वयसि प्रथमे, भिदगौरादिभ्यश्च, इन्द्रवरुणशवरुभवद्रुमृडहिमारण्ययवयवनमातुलाचार्याणामानुक्, ऊङ०तः युनस्तिः,

३. समास - समासको सामान्य ज्ञान ।

४. कृदन्त - निर्धारित कृत् प्रत्ययहरू :-

तव्यत्, अनीयर ण्यत्, यत्, क्यप्, शतृ, शानच्, मतुप्, क्त, क्त्वा,ल्यप्, तुमुन्,णमुल्, ण्यल्, तृच्, ल्युट्, क्तिन्, घञ्, अण्, क ।

५. तद्धित - निर्धारित तद्धित प्रत्ययहरू :-

(क) अपत्यार्थक - अण्, इञ्, यञ्, ।
(ख) भवार्थक - ठक्, घ (इच), ठ (इक) यत् ।
(ग) विकारार्थक - अण्, अन्
(घ) भावार्थक - ष्यञ्, = य, त्व, तल, इमनिच्
(ङ) मत्वर्थीय - मतुप्, विन्, इन् ।

३) शिक्षण - विवरण

१. नाटकको परिभाषा, उत्पत्ति एवं विकास ।
२. नाटककारः ऐतिहासिक र साहित्यिक परिचय ।
३. कथा र कथांशको समीक्षा ।
४. चरित्र - चित्रण एवं नाटकीय विशेषता ।
५. नाटकीय कथाको स्रोत ।
६. पाठ्यमा आधारित गद्य-पद्यको व्याख्या र अनुवाद।
७. समालोचना ।
८. निर्धारित सूत्रहरूको उदाहरण सहित व्याख्या ।
९. समासको परिभाषा र यसको भेद एवं उपभेदको परिभाषा सहित उदाहरण ज्ञान ।
१०. विभिन्न समस्त पदको विभक्त बनाउने प्रक्रिया र विभक्त पदको समस्त बनाउने ज्ञान
११. निर्धारित कृत प्रत्ययको योगले बनेको कृदन्त शब्दमा प्रकृति-प्रत्यय विभाजनको ज्ञान एवं निर्धारित कृत प्रत्ययको योगले बन्ने शब्दको ज्ञान ।
१२. निर्धारित तद्धित प्रत्ययको योगले बनेका तद्धितान्त शब्दको प्रकृति प्रत्यय विभाजनको ज्ञान एवं निर्धारित तद्धित प्रत्ययको योगमा निष्पन्न हुने तद्धितान्त शब्दको ज्ञान ।

पाठ्यपुस्तकः

अभिज्ञान शाकुन्तलम् - कालिदास ।

सन्दर्भ पुस्तकः

१) संस्कृत साहित्यका इतिहास - आचार्य बलदेव उपाध्याय ।

२) कालिदास एक अनुशीलन - पं. सेनदत्त शास्त्री ।
३) महाकवि कालिदास - रमाशंकर तिवारी ।
४) संस्कृत कविदर्शन - डा० मोलाशंकर व्यास ।
५) संस्कृत साहित्यका इतिहास - श्री चारूचन्द्र शास्त्री ।
६) संस्कृत साहित्येतिहासः - आचार्य रामचन्द्र शास्त्री
७) नेपाली संस्कृत व्याकरण - पार्थमाणि आचार्य दिक्षित ।
८) लघु सिद्धान्त कौमुदी - वरदराज भट्टाचार्य ।
९) संस्कृत व्याकरणोदय - डा० जयमन्त मिश्र ।
१०) अनुवाद चन्द्रिका (तेस्रो भाग) - पण्डित राज सोमनाथ ।
११) अनुवाद प्रकाशिका - ने. भा. प्र. स. ।
१२) कारक दर्शन - डा० कल्यानाथ झा ।
१३) अभिज्ञान शाकुन्तलः एक अध्ययन - काशीनाथ द्विवेदी ।

संगीत (गायन तथा बादन)

पाठ्यक्रम परिचय

१. संगीत बिषय लिने विद्यार्थीले गायन अथवा वादन (सितार, सरोद, इसराज, बेला, बाँसुरी, तबला, मृदंग आदि) एक बिषय लिन सक्ने छन् ।
२. पाठ्यक्रममा राग-ताल र गीतहरू सबै भातखण्डे स्वरलिपि अनुसार हुनेछ ।
३. हरेक पत्र सैद्धान्तिक तीस अंक र प्रयोगात्मक सत्तरी अंकको हुनेछ ।
४. सैद्धान्तिक र प्रयोगात्मक पक्षमा भिन्दा-भिन्दै उत्तीर्ण हुनु पर्नेछ ।
५. सैद्धान्तिक पक्षको बार्षिक परीक्षामा १:३० घण्टाको लिखित परीक्षा हुनेछ । प्रयोगात्मक परीक्षाको चाहि प्रत्येक विद्यार्थीको लागि पैंतालीस मिनेटको हुनेछ ।
६. सैद्धान्तिकलाई (क) र प्रयोगात्मकलाई (ख) गरी वर्गीकरण गरिनेछ ।
७. स्नातकस्तरको तीन पत्रहरूमध्ये दुई पत्र शास्त्रीय संगीतको र एक पत्र लोक पक्षको हुनेछ । जसमा पहिलो पत्र शास्त्रीय, दोस्रो पत्र लोक र तेस्रो पत्र शास्त्रीयको हुनेछ ।
८. रागका बन्दिशहरू यथासक्य राष्ट्र भाषामा नै जोड दिने ।

पाठ्यक्रमको उद्देश्य :

१. संगीतको माध्यम स्तरको जानकारी दिने ।
२. सुनेर सिकेको राग, ताल र गीतहरूलाई चिन्न सक्ने तुल्याउने ।
३. सिकेका राग, ताल र गीतहरूलाई स्वतन्त्र रूपबाटप्रस्तुत गर्न सक्ने तुल्याउने ।
४. संगीत सम्बन्धी पारिभाषिक शब्द तथा लक्षण, श्रुती स्वर विभाजन, नेपालमा संगीतको क्रमिक विकास तथा उत्तर भारतीय संगीतको संक्षिप्त इतिहास तथा स्टाफ स्वरलिपिको साधारण ज्ञान गराउने ।

५. देशको सांस्कृतिक विकासमा लोकसंगीतको भूमिकाको महत्व बोध गराउने ।

६. नेपाली लोकबाजाहरूलाई वैज्ञानिक विश्लेषणको आधारमा सामाजिक र धार्मिक पृष्ठभूमिसंग परिचित गराउने ।

७. विभिन्न क्षेत्रको नेपाली लोकगीतको सांगीतिक मान्यताको आधारमा राष्ट्रिय संस्कृतिको बोध गराउने ।

प्रथम पत्र (सैद्धान्तिक र क) पूर्णाङ्क : ३०

१. प्राचीन पारिभाषिक शब्दहरू : गीत-गान्धर्व, गान (मार्गीय र देशी संगीत), आविर्भाव-तिरोभाव, निबद्ध तथा अनिबद्ध गान, अल्पत्व-बहुत्व ।

२. प्राचीन-मध्यकालीन र वर्तमान समयको श्रुति स्वर विभाजन : श्री निवासको नियमानुसार वीणाको तारमा स्वरस्थापनाको तुलनात्मक अध्ययन, पं. भातखण्डे र पाश्चात्यस्वरको आन्दोलन संख्याको ज्ञान ।

३. राग परिचय : शुद्धकल्याण, देशकार, हमीर, कामोद, तिलक कामोद, मालकौंश, पूर्वी, मूलतानी, गौडमल्लार ।

४. स्वर समुदाय तथा आलापद्वारा राग चिन्ने ज्ञान ।

५. ताल परिचय : निम्नलिखित तालहरूलाई समान, दुगुन र चौगुन लेख्ने ज्ञान : दीपचन्दी-जत-शुलताल ।

६. जीवनी : श्रीशाङ्गदेव, संगीत सम्राट तानसेन, पं. विष्णु दिगम्बर पलुस्कर, पं. देवचन्द्र रेगमी, उस्ताद उजीर ।

७. पाश्चात्य स्वरलिपिको ज्ञान : Scale (Major, Minor, Chromatic) Diatonic Scale, Rhythem, Simple Time, Dupple Time, Triple Time, Quadruple Time, Common Time, Tempo, Bass Cleff or F. Cleff.

नोटः उपर्युक्त राग गीत(गत र तालहरूलाई भातखण्डे स्वरलिपि अनुसार लेख्न जान्नु आवश्यक छ ।

प्रथम पत्र (प्रयोगात्मक "ख") पूर्णाङ्क : ७०

१. स्वरसाधान : केही कठीन अलंकारहरूको अभ्यास ।

२. रागाभ्यास : सम्बन्धित विद्यार्थीहरूले विषय अनुसार निम्न लिखित (क) अथवा (ख) मध्ये कुनै एक खण्ड लिन सक्ने छन् ।

(क) निम्नलिखित रागहरू मध्ये एकमा विलम्बित र मध्यलय गीत आवश्यक अंगहरू सहित, एकमा ध्रुपद (दुगन-चौगुन सहित) र बाँकि सबैमा मध्यलयका गीत आवश्यक अंगहरू सहित : शुद्धकल्याण, कामोद, हमीर, देशकार, तिलक, कामोद, मालकौंश, पूर्वी, मूलतानी, गौडमल्लार

(ख) उपर्युक्त रागहरू मध्ये दुईमा विलम्बित गीत अथवा गत र सबैमा मध्यलयगीत अथवा गत आवश्यक अंगहरू सहित। वादनमा प्रयुक्त हुने शब्दहरूमा साधारण अभ्यासः मीड, कण, मुर्की, खट्का, सूत, (घसीट), छुट, गमक ।

३. स्वर समुदाय तथा आलापद्वारा राग चिन्ने ज्ञान ।

४. तालाभ्यासः निम्नलिखित तालहरूलाई बोलीको साथ हातमा ताली दिएर समान-दुगुन-चौगुन देखाउन सक्ने अभ्यास : दीपचन्दी-जत-शूलताल ।

५. आफ्नो बाद्ययन्त्र मिलाउन सक्ने साधारण अभ्यास ।

स्नातकस्तर शास्त्रीय प्रथम र तृतीयपत्रको पाठ्यपुस्तक तथा सन्दर्भ पुस्तकहरू

पाठ्यपुस्तकहरू

१. बुद्धरत्न तुलाधर - संगीत साधन भाग २
२. बसन्त - संगीत विशारद
३. श्रीपद बन्द्योपाध्याय - सितार मार्ग भाग १,२,३
४. भगवतशरण - सितारमालिका

५. पाश्चात्य संगीत शिक्षा ।
६. गमश्रण दर्पण - संगीतको विस्तृत अवलोकन
७. Rudiments an Theory of Music

मूल्यांकन विधि

१. सैद्धान्तिक पाठ्यांशहरूमा त्रि.वि. कोबार्षि परीक्षाबाट नै मूल्यांकन हुनेछ ।
२. प्रयोगात्मक पक्षमा प्रत्येक विद्यार्थीबाट छुट्टा छुट्टै परीक्षा लिइनेछ ।
३. विद्यार्थीको आफुले दिने प्रयोगात्मक परीक्षाको विषयको प्रस्तुतिकरण अंग संचालन, अभिनय क्षमता, ताल ज्ञान, सुद्धाशुद्धि, मौखिक प्रश्नहरूको उत्तर दिने प्रकृया आदिमा विशेष आधार मानिनेछ
४. त्रि. वि. बाट लिइने विद्यार्थीहरूको प्रयोगात्मपरीक्षा वाह्य परीक्षक तथा आन्तरिकपरीक्षकबाट हुनेछ।
५. प्रयोगात्मक परीक्षा मौखिक र क्रियात्मक रूपमालिइनेछ ।

तबला अथवा मृदंग

प्रथम पत्र (सैद्धान्तिक "क") पूर्णाङ्क : ३०

१. ताल सम्वन्धी पारिभाषिक शब्दहरू : संगीत, गत, आद, कुआड, विआड र फरमाइसी चक्रदार ।
२. तबला र मृदंगको विकास र तुलनात्मक विवेचना
३. विभिन्न प्रकृयाहरूको अभ्यास : दुई दुई कायदा, टुकडा, मुखडा र तिहाई तालालिपिमा लेख्ने अभ्या- तीव्रा, झपताल, तिलवाडा र सूलताल ।
४. तालपरिचय : अद्धा, तीव्रा, तिलवाडा र पश्तो तालहरूको समान, दुगुन र चौगुन लयमा लेख्ने ज्ञान ।
५. बाजा मिलाउने विधि ।
६. उपर्युक्त तालहरूको तुलनात्मक अध्ययन ।
७. लयाभ्यास : आडा चौताल, शिखर, रूद्र तथा लक्ष्मीतालहरूलाई समान र दुगुनमा लेख्ने ज्ञान ।

प्रथम पत्र (प्रयोगात्मक 'ख') पूर्णाङ्क : ७०

१. विभिन्न प्रकृयाहरूको अभ्यास : निम्नलिखित तालहरूमा दुई दुई टुकडा, मुखडा, तिहाई, कायदा, परन र चक्कदार बजाउने अभ्यास - तीव्रा, झपताल, तिलवाडा तथा सूलताल ।

२. तालाभ्यास : निम्नलिखित तालहरूको ठेका, समान र दुगुन लयमा ताली दिई देखाउने र बजाउने अभ्यास - आडा चौताल, शिखर रूद्र ।

३. तालिपिमा लेखिएका बोल र टुकडा बोल्ने र बजाई देखाउने अभ्यास ।

४. वाद्यमिलाउने तथा संगत : तबला वा पखावज मिलाउने ज्ञान र गायक वादकहरूसंग साथसंगत गर्ने ज्ञान ।

५. लहरा : लहरासंग सोलो बजाउने अभ्यास : तीनताल, झपताल र रूपक अथवा चौताल, सूलताल र तीव्रा ।

६. बोलहरूको अभ्यास : तबला अथवा पखावजमा निस्कने बोलहरूको अभ्यास : धे, ना, धा, ती, कडान, दिन, थुन, धिनगिन र तडन्न ।

पाठ्य तथा सन्दर्भपुस्तक

१. पं. सत्यनारायण वशिष्ठ, ताल मार्तण्ड
२. भगवतशरण शर्मा, ताल प्रकार
३. पं. सत्यनारायण वशिष्ठ, कायदा और पेशकार
४. गिरीशचन्द्र श्रीवास्तव, मृदङ्ग तवला प्रभाकर